

MUZEUM DOMOVA

Koncepce Městského muzea Chotěboř (návrh)

Sestavil Mgr. Michal Rozhoň, Ph.D.

2019

Obsah

Úvod	6
ČÁST I. – TEZE, ZÁSADY, CÍLE	7
FILOSOFIE MUZEA	8
<i>Historický exkurz</i>	8
<i>Spektrum činností muzea</i>	9
NOVÁ FORMULACE FILOSOFIE MUZEA	11
<i>Základní charakteristika muzea</i>	11
Městské muzeum	11
Vlastivědné muzeum	11
Regionální muzeum	11
Muzeum pečuje o náš domov	14
Muzeum je poznání	Chyba! Záložka není definována.
<i>Důvěryhodnost muzea</i>	12
Muzeum je instituce inteligentní	12
Muzeum je instituce otevřená a veřejná.....	12
Muzeum je instituce klasická.....	13
Muzeum je institucí etickou	13
VIRTUALIZACE MUZEA	16
<i>Nezbytnost virtuality</i>	16
Digitální muzeum.....	16
Myšlenkové muzeum.....	17
<i>Zůstat kamennými</i>	17
KONCEPCE ČTYŘ VIRTUÁLNÍCH MUZEÍ.....	18
<i>Konstrukce čtyř muzeí</i>	18
Muzeum odkazu Františka Palackého	18
Muzeum umění Zdenka Rykra	18
Muzeum krajiny Josefa Václava Neudoerfla	19
Muzeum transcendence Jana Amose Komenského	19
<i>Dopad koncepce virtuálních muzeí</i>	20
ČÁST II. – JEDNOTLIVÉ KONCEPCE	21
KONCEPCE PÉČE O SBÍRKU	22
<i>Charakteristika sbírky</i>	22
<i>Struktura péče o sbírku</i>	25
<i>Sbírkotvorná činnost</i>	25
Globalizace a stírání rozdílů.....	Chyba! Záložka není definována.
Co sbíráme	Chyba! Záložka není definována.
Princip regionálnosti	26
Princip osobního příběhu	26
Oblasti tvorby sbírky	Chyba! Záložka není definována.
Revize a hodnocení sbírky	27
<i>Evidence sbírky</i>	29
Digitalizace evidence	29
Systematizace evidence	29
Systematická evidence.....	29
Dočasná evidence.....	30
<i>Uložení a zabezpečení</i>	30
<i>Restaurování a konzervace</i>	30
KONCEPCE VÝSTAVNÍ ČINNOSTI	31
<i>Zásady výstavní činnosti</i>	31

<i>Cílová skupina</i>	32
<i>Virtuální muzea a výstavní činnost</i>	32
<i>Struktura výstavní sezóny</i>	33
Hlavní výstava	33
Jarní část	33
Letní část	33
Podzimní část	33
Zimní část	33
Dramaturgie výstavní činnosti do roku 2025	34
<i>Standardizace podmínek externích vystavovatelů</i>	35
<i>Doprovodný program</i>	37
Vernisáže	37
Přednášky, dílny, vycházky	37
KONCEPCE VZDĚLÁVACÍ ČINNOSTI	38
<i>Druhy vzdělávací činnosti</i>	38
Vzdělávání pro školy	38
Vzdělávání pro dospělé	38
<i>Zásady vzdělávací činnosti</i>	38
VÝZKUMNÁ ČINNOST	39
<i>Poslání výzkumu</i>	39
<i>Výstupy</i>	40
Kvalita výstupů	40
Druhy výstupů	41
<i>Základní členění výzkumu</i>	39
Kurátorské projekty	39
Vlastivědné výzkumy	40
Podpora badatelů	40
PUBLIKAČNÍ ČINNOST	42
<i>Zásady tvorby publikací</i>	42
<i>Hlavní potíže publikační činnosti</i>	42
Návrh struktury publikací	43
<i>Autorské knihy</i>	43
PROPAGACE	44
<i>Hlavní zásady propagace</i>	44
<i>Struktura propagace</i>	44
Krátkodobá propagace	45
Dlouhodobá propagace	45
Propagace činností	45
OTEVŘENÉ MUZEUM	46
ORGANIZACE PRÁCE	48
<i>Složení týmu</i>	48
<i>Kurátor</i>	48
Požadavky na kurátora	48
Úkoly kurátora	48
<i>Týmová práce a týmové rozhodování</i>	48
<i>Metodika a standardizace</i>	49
<i>Plánování</i>	50
FINANCOVÁNÍ MUZEA	51
<i>Plánování rozpočtu</i>	51
Péče o sbírky	51
Výzkumná činnost	51
Výstavní činnost	52

Vzdělávací programy.....	52
Rozpočtování dalších akcí.....	52
Publikační činnost.....	52
<i>Hodnocení návratnosti.....</i>	<i>52</i>
<i>Zajišťování financí.....</i>	<i>53</i>
Zvýšení podílu vstupného	53
Využívání grantů.....	53
Zpoplatnění dalších služeb	53
Sponzoring, dary.....	54
ČÁST III. – DÍLČÍ KONCEPCE A METODIKY.....	55
KONCEPCE PRO PODSBÍRKU KNIH	56
<i>Základní charakteristika sbírky.....</i>	<i>56</i>
<i>Smysl sbírky knih</i>	<i>56</i>
<i>Stručné historické poznámky.....</i>	<i>56</i>
<i>Zásady rozvoje sbírky.....</i>	<i>57</i>
Chotěbořská kniha.....	57
Příspěvky z knihoven.....	57
Zásada ucelenosti řad	58
Zhodnocení současné sbírky knih	58
<i>Rozvoj jednotlivých podskupin</i>	<i>58</i>
Zvýrazněné podskupiny	58
Církev.....	58
Věda a filozofie.....	58
Školství.....	59
Historie	59
Vlastivěda.....	59
Muzea	59
Hospodářství	59
Správa	59
Společnost.....	60
Osobnosti.....	60
Umění	60
Encyklopedie	60
Lingvistika	60
Periodika.....	60
<i>Vykonané úkoly ve sbírce knih.....</i>	<i>60</i>
<i>Rozvrh práce se sbírkou knih</i>	<i>62</i>
Péče o sbírku	62
Zveřejňování sbírky.....	62
Výzkum	62
Tipy na pořízení	62
ORGANIZACE PRÁCE	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.
<i>Tým kurátorů.....</i>	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
<i>Minimum a maximum práce kurátora.....</i>	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
<i>Hodnocení práce.....</i>	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
<i>Sbírání dat o činnosti muzea</i>	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
SYSTEMATICKÁ EVIDENCE - NÁVRH	63
<i>Sjednocení názvosloví.....</i>	<i>63</i>
<i>Konstrukce inventárních čísel.....</i>	<i>63</i>
Označení podsbírek	63
SKUPINY A PODSKUPINY V PODSBÍRKÁCH - NÁVRH	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.
<i>Podsbírka Geologie.....</i>	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>

<i>Podsbírka Výtvarné umění</i>	Chyba! Záložka není definována.
<i>Podsbírka historická</i>	Chyba! Záložka není definována.
<i>Podsbírka Numismatika</i>	Chyba! Záložka není definována.
<i>Podsbírka písemnosti a tisky</i>	Chyba! Záložka není definována.
DRAMATURGIE VÝSTAV DO ROKU 2025	65
<i>Stručné náměty výstav</i>	67
Tajemný život stromu – 2019	67
Jindřich Prucha – stromy a rodina - 2019	68
Chotěbořský kříž – 2019 - 2020	68
Cesta Liběcká (Město na cestě) – 2020	68
Zdenek Rykr – z Chotěboře do Evropy	69
Člověk poutník	69
Putování Tří králů	69
Z moře do Doubravky	69
Město v zrcadle	69
Vánoce v roce 2121	69
Zátiší a zákoutí – 2022	69
Ptačí svět	70
Zátiší	70
Modlitba	70
Andělské vánoce	70
<i>Ponorka času (Raketa času)</i>	70
NÁVRHY PUBLIKACÍ	72
<i>Rozpracované publikace</i>	72
<i>Větší práce začaté, plánované nebo ke zvážení</i>	72
Tiché století	72
Muzejní knihovna	72
Katalog Zdenka Rykra	72
Katalog Jindřicha Pruchy	72
Nové dějiny Chotěboře	72
<i>Uvažované články a studie</i>	73
<i>Redakční plán Chotěbořského Čmeláka 2019</i>	73
1/2019	73
2/2019	73
3/2019	73
4/2019	73
VÝZKUMNÉ PROJEKTY	74
<i>Tiché století</i>	74
<i>Historie muzejních knihoven</i>	74
<i>Další projekty</i>	75

Úvod

Městské muzeum v Chotěboři bylo založeno v roce 1885 rozhodnutím města Chotěboře a je tak jedním z nejstarších městských muzeí v republice, v pořadí je asi dvacátým muzeem. Tento rok je tu tedy již 134 let. Podoba muzea se během této dlouhé doby pochopitelně proměňovala, vždy to však bylo spíše samospádem a prostě cestou obvyklou, tzn. že nedocházelo k formulování smyslu muzea. Částečně tak muzeum stále vězí i v Rakousku – Uhersku. Tento stav považujeme již delší dobu za neudržitelný a to z mnoha důvodů, tím základním je, že se doba proměnila a muzeum by se tedy mělo proměňovat také. Jde pouze o to, aby tato proměna byla promyšlená a v končném důsledku muzeum nepoškozovala.

Proto jsme přikročili k tvorbě nové koncepce muzea a jeho rozvoje.

S tvorbou koncepce se započalo již v roce 2012 pod vedením MgA. Pavly Benešové, která učinila důležité první kroky. Po jejím odchodu na mateřskou dovolenou se tento proces ale zastavil. Od roku 2017 znovu intenzivně pracujeme na nové koncepci. Prvním krokem, který byl vstupem do uvažování nad koncepcí, bylo vytvoření dokumentu „Režim zacházení se sbírkovými předměty,“ který po nás vyžaduje zákon. V roce 2018 jsme pak již přistoupili k vytváření samotné koncepce muzea. Navázali jsme na úvahy a kroky Pavly Benešové a dále je rozvinuli. V průběhu roku jsme některé části koncepce začali uskutečňovat.

Nová koncepce vzniká v týmu, který tvoří kurátoři muzea a ředitel organizace, tedy Josef Hospodka (ředitel), Mgr. Michal Rozhoň, Ph.D., MgA. Pavla Benešová a Mgr. Jiří Málek.

Snažíme se při tom vycházet z maximálně relevantních dat, která jsme shromáždili do dokumentu „Rozbor činnosti muzea za roky 2012 – 2018“.

Naše uvažování prochází velkými změnami motivovanými především situací muzea, na kterou nemáme vliv. Probíhají různá setkání s lidmi, kteří se o muzeum zajímají, s lidmi, jejichž odpovědností je zajistit pro muzeum potřebné podmínky. Jde především o potřebné prostory. Zde se uvažovaná řešení velmi rychle mění a žádné zatím nevypadá jako skutečně reálné. Proto je třeba tento dokument brát stále jako pracovní – muzeum je totiž vždy z velké míry určeno svou budovou, jejím charakterem a její velikostí. Jinak budeme tvořit muzeum v historické budově, jinak v přestavěné výrobní hale. Vzhledem k nejasné budoucnosti zde proto akcentujeme především ideální představy o muzeu.

Následující text je členěn do několika částí. První část se zabývá obecnými tezemi a záměry, v ní jde o to postihnout hlavní myšlenky a zásady, kterými by se muzeum mělo řídit. V druhé části se pak s ohledem na tyto zásady snažíme formulovat koncepcí jednotlivých oblastí činnosti muzea. Třetí část pak přináší některé naprosto konkrétní návrhy činnosti muzea na základě předloženého návrhu koncepce, které mohou sloužit rovněž jako příklady, jak zpracovávat další oblasti.

K rychlejšímu seznámení s koncepcí jsem vytvořil stručný dokument s názvem „Nástin koncepce“.

Michal Rozhoň

ČÁST I. – TEZE, ZÁSADY, CÍLE

Filosofie muzea

Abychom mohli skutečně hovořit o dlouhodobé koncepci, musíme začít u obecného základu muzea, u jeho filosofie. Čemu a komu slouží muzeum v Chotěboři, jaký je jeho dlouhodobý smysl, v čem je jeho trvalá hodnota.

Historický exkurz

Městské muzeum Chotěboř (MMCh) patří k nejstarším městským vlastivědným muzeím. Vzniklo stejně jako ostatní s cílem regionálně přispět k obrodě národa, k poznání jeho dějin, k vyzdvihnutí jeho krásy a velikosti, k pozvednutí vzdělanosti a k ochraně paměti regionu.

Vzniklé muzeum tak nijak nevybočovalo nad jiná podobná muzea. Sbírkové se vytvářely vším, „co se regionu týká“, byly zpřístupněny po domluvě, k podpoře činnosti muzea byl vytvořen Musejní spolek, aby organizoval sběr, knihovnu, přednášky atd. Jeho činnost však netrvala dlouho.

Muzeum se pak vyvíjelo spíše samospádem, setrvačností a díky silným osobnostem správců a ředitelů. Proměny muzea kopírovaly dějinné změny, jádro muzea, jeho zaměření ale zůstávalo stejné.

Hlavní proměny se týkaly především prostor muzea a jeho výstavního vybavení, než že by nějak zasahovaly do jádra koncepce nebo filosofie muzea.

Snahy proměnit muzeum i koncepčně dosud vyzněly naprázdno. Nešlo totiž skutečně o koncepční podchycení Městského muzea, ale o jeho přeměnu v muzeum naprosto jiné – muzeum Inu nebo bramborářské muzeum. Nic z toho se neuskutečnilo, a tak muzeum zůstalo „vlastivědným regionálním muzeem“.

Dvakrát v historii přišel návrh na převedení muzea pod rodinu Dobřenských. Ani toto se neuskutečnilo, čímž muzeum nadále zůstává skutečně městským a veřejným.

Co to je muzeum

Chceme-li rozvíjet muzeum, měli bychom si také ujasnit, co to vlastně to muzeum je.

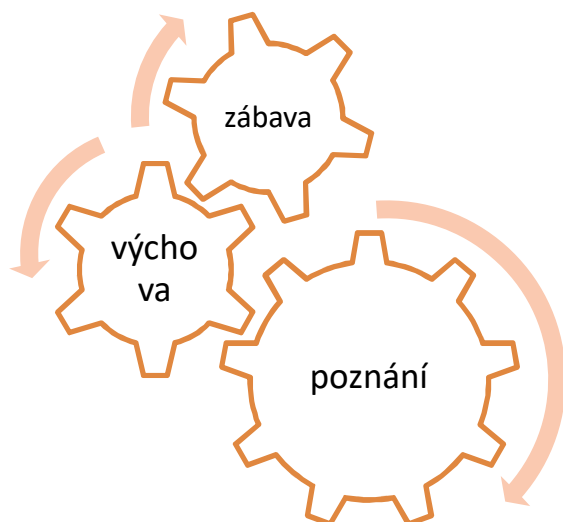
Takto nám na otázku odpovídá pro nás stěžejní zákon: „*Muzeem je instituce, která získává a shromažďuje přírodniny a lidské výtvořiny pro vědecké a studijní účely, zkoumá prostředí, z něhož jsou přírodniny a lidské výtvořiny získávány, z vybraných přírodnin a lidských výtvořin vytváří sbírky, které trvale uchovává, eviduje a odborně zpracovává, umožňuje způsobem zaručujícím rovný přístup všem bez rozdílu jejich využívání a zpřístupňování poskytováním vybraných veřejně prospěšných služeb, přičemž účelem těchto činností není zpravidla dosažení zisku. Galerií je muzeum specializované na sbírky výtvarného umění.*“¹

Důležitá jsou tato klíčová slova: **shromažďování, studijní účely, trvale uchovává a veřejně prospěšná služba.**

¹ Zákon č. 122/2000 Sb. O ochraně sbírek muzejní povahy

Velmi inspirující je také formulace J. A Komenského z Orbis pictus. Komenský vidí muzeum jako místo ke studiu, kde má studující dostatek klidu, je vydělen z ruchu světa.

V současnosti se ale na muzea veřejnost dívá spíše jako na zábavní parky. Jde ale jen o povrchní pohled, ze zkušeností s návštěvníky víme, že lidé v muzeu stále hledají především poznání, že očekávají nejen zábavu, ale inteligentní zábavu.

Tento diagram ukazuje, jak muzeum vidíme. Největším kolem, které hýbe těmi ostatními, je kolo poznání, to dává pohyb všemu ostatnímu. **Muzeum je totiž především poznání.** Bez tohoto aspektu se stane pouhým zábavním parkem, atrakcí, která bude krátkodobě přinášet zisk, dlouhodobost ale ztratí.

Spektrum činností muzea

Muzeum vždy bylo a stále je institucí mnohavrstevnou, od níž se očekává celé spektrum různě odborných činností od vytváření a ochrany sbírek k jejich studiu, propagaci a zveřejňování. Dále má muzeum organizovat vlastní vlastivědný výzkum a podporovat badatele. Úkolem muzea je sbírat vědomosti a poznatky o regionu a tyto dlouhodobě uchovávat nejen prostřednictvím sbírek, ale také publikační činností. Velice důležitým úkolem pak je zprostředkování poznání, sbírek a výzkumu veřejnosti, především prostřednictvím výstav a expozic, či jednorázových kulturně-vzdělávacích akcí. Posledně jmenovaná činnost má navíc velký význam pro podporu turistického ruchu v Chotěboři a je tedy důležitá pro podporu ekonomiky města.

Pokud chceme zachovat muzeum, pak je potřeba vytvářet podmínky pro realizaci muzea jako celku, ne se zaměřit pouze na jednu část. **Muzeum není jen výstava.**

Celek činnosti muzea pro přehlednost dělíme následovně:

V historii muzea se k těmto základním činnostem dočasně připojovaly další činnosti jako třeba celková starost o kulturu ve městě nebo vydávání Chotěbořského zpravodaje. Tyto činnosti dnes již muzeum nevykonává a věnuje se tedy čistě muzejní oblasti.

Po celou dobu historie muzea bylo toto spektrum činnosti úkolem velmi malého týmu pracovníků. Prvních 75 let to byl dokonce jen jeden člověk navíc neplacený. Podporou mu měl zprvu být Musejní spolek, který ale dlouho nevydržel. I po zavedení placených pozic ale nebyl tým příliš široký a muzeum tak bylo vždy velmi závislé na dobrovolné podpoře lidí zvenku. Pozitivně se to projevilo v 80. letech 20. stol. v podobě Vlastivědného klubu. Jeho existence byla opět vázána jen na několik let a jednu generaci. V současnosti nic takového není a veškerá činnost muzea je postavena na 3 kurátorech a 1 průvodkyni.

Tento tým pak má za úkol nejen rozvíjet muzeum do budoucna, zhodnocovat sbírky, zlepšovat výstavní činnost atd., ale stále stojí i před řešením obrovského balíku nedostatků vytvořených v dávné minulosti a dosud stále nevyřešených (evidenční sbírky, fyzický stav sbírky, uložení a prostory muzea vůbec).

Naším hlavním cílem je zachování vlastivědného muzea, městského muzea a to muzea v jeho celkové podobě, tedy zachovat všechny činnosti, které muzea vykonávají. Hledáme něco, co nás charakterizuje pozitivním způsobem a co tyto jednotlivé činnosti spojuje nebo může spojit v jeden celek, co bychom rádi, aby bylo s naším muzeem spojeno.

Zároveň hledáme organizační opatření, která by zefektivnila práci malého týmu a odstranila nedostatky, které máme uvnitř.

Nová formulace filosofie muzea

Základní teze

1. Muzeum má mluvit řečí svých uživatelů – slouží širokému spektru obyvatel (věkově, profesně, zájmy, pohlaví atd.), je vymezeno cílovou skupinou
2. Má-li být muzeum dlouhodobě udržitelné, potřebuje jít „střední cestou“, musí si zachovat určitou konzervativnost, být vždy zároveň moderní jako staré
3. Základní podoba muzea nesmí být závislá na aktuální politické reprezentaci města, právě z toho důvodu, aby byla dlouhodobě udržitelná
4. Muzeum města Chotěboře má vycházet z města Chotěboře, tedy z toho, kým toto město je, jaké je
5. Muzeum je mezigenerační, nemělo by tedy nikdy opouštět tradici, ale vždy ji tvůrčím způsobem uchovávat a rozvíjet

Městské muzeum

Muzeum bylo založeno a po celou dobu udržováno jako *městské muzeum*. Jsme tedy instituce zřizovaná městem, sbírka muzea je majetkem města a město nese hlavní odpovědnost za udržitelnost muzea. Je tedy žádoucí, aby mělo nad muzeem kontrolu a aby mělo na muzejní činnosti podíl.

Tento aspekt je realizován prostřednictvím příspěvkové organizace CEKUS Chotěboř a to přes jejího statutárního zástupce.

Vlastivědné muzeum

Naše muzeum je dále muzeem vlastivědným. Vlastivěda je zde chápána široce přesně tím způsobem, jakým byla formulována v zakládajícím Statutu muzea města Chotěboře: sbírat vše, co se k regionu táhne. – Naším úkolem je studium a ochrana vývoje regionu města Chotěboře od dob prehistorických až po současnost napříč všemi oblastmi kultury a přírody. Tento úkol muzea není nijak omezen a dále se specifikuje spíše prioritním zájmem toho kterého ředitele nebo vedoucího muzea.

Je potřeba zaměření muzea přesněji a detailněji formulovat a uchopit.

Regionální muzeum

Novějším označením typu našeho muzea je *muzeum regionální*. Dosud to bylo chápáno bez hlubšího porozumění jako synonymum ke slovu vlastivědné, pouze jako zdůraznění prostorové působnosti muzea. Toto vymezení hranic působnosti pak bylo stanoveno vágním způsobem: jako město Chotěboř (někdy s okolím, jindy na základě katastrálního území), dočasně bylo dáno okresem chotěbořským.

Slovo **region** nyní chápeme původnějším způsobem. Region znamená kraj, je to **vykrojený kus světa, kterému můžeme říkat náš**. Toto latinské slovo ale znamená rovněž směr, směřování. Region Chotěboře tak není dán jen geograficky, ale rovněž tímto směřováním. Hranicí Chotěboře tak je *horizont*.

Důvěryhodnost muzea

Vlastivědná muzea rostou na hodnotě dlouhodobosti své existence, nepřetržitosti svého vývoje. To je nesporná výhoda našeho muzea. Dlouhodobost muzea je dána jeho důvěryhodností – pokud lidé muzeu důvěřují, svěřují mu do opatrování své vzpomínky vtělené do různých předmětů. Tuto důvěryhodnost chceme udržet a dále prohloubit, proto chceme, aby naše muzeum bylo: inteligentní, otevřené, veřejné, klasické a etické.

Muzeum je instituce inteligentní

Muzeum chceme udržovat a rozvíjet jako tzv. inteligentní instituci. Rozumíme tím instituci, která směřuje za hlubokým a opravdovým poznáním a toto poznání garantuje.²

Při tvorbě činnosti muzea je důležitý smysl toho, co muzeum dělá, nestačí pouze účel. Prvoplánová zábava a akce, jejímž jediným účelem je masově vybrat od lidí vstupné, by neměla dominovat, ale sloužit skutečně jen jako nutný doplněk.

Muzeum by mělo vydávat svědectví o “inteligentní Chotěboři” oproti “Chotěboři jednoduché”, která se vyznačuje pouze jednoduchou a prvoplánovou zábavou. Mělo by vysílat zprávu, že *“zde v Chotěboři se umíme bavit inteligentně, že i když to umíme roztočit, tak při tom zároveň přemýšlíme, že tady v Chotěboři jen nezabíjíme čas”*.

Přemýšlíme nad sdělením, které jednotlivými projekty vysíláme, jde nám o korektnost a správnost. Muzeum jako instituce na poli historiografie si nemůže dovolit sdělovat historické nepravdy nebo dělat z historie klišé pro zábavu.

Mělo by se to projevit ve všech oblastech vysokými nároky na podobu výstupů. Hovoříme tak o inteligentních výstavách, inteligentní propagaci atd.

Muzeum je instituce otevřená a veřejná

Muzeum je specifická platforma pro setkávání lidí, myšlenek a výsledků lidského poznání. Z tohoto pohledu je to instituce široce otevřená pro každého, kdo do ní chce vstoupit. Muzeum má spojit lidi jdoucí za podobným cílem.

Muzeum prorůstá městem a je součástí komunity města, v tomto smyslu jde o instituci otevřeně politickou (ve smyslu odvozeném od polis – obec, obecnství). Slouží obci ale nikoliv určité politické straně nebo hnutí.

Muzeum se má podílet na rozvoji města a zároveň každý, kdo má zájem, by měl mít možnost podílet se na rozvoji muzea.

Muzeum je financováno z veřejných peněz a hospodařící s veřejným majetkem. Činnost muzea by tedy měla být transparentní a srozumitelná.

² „hluboké a opravdové poznání“ je samozřejmě formulace problematická, bez zamýšlení je dokonce prázdná, opravdové poznání se nevyznačuje bezchybností, ale svým směrem – poznávám, abych rozuměl, pochopil.

Muzeum je instituce klasická

Muzeum je smysluplné pouze z hlediska dlouhodobé udržitelnosti. Jeho základním úkolem je **uchovávat**. Proto musí zůstat vždy zároveň institucí klasickou, postupující ověřenými a tradičními cestami. Aby se vyhnulo extrémním opatřením a změnám, musí být institucí tichou, střízlivou, pomalou, ve svém základu musí zůstat stále stejné. Tím si uchová důvěru společnosti, že v ní uschovávané hodnoty budou trvale ochráněny.

Muzeum je institucí etickou

Muzejní práce nelze vykonávat bez respektu k etickým zásadám a k mravnosti. Je postavena na hluboké odpovědnosti za svěřené předměty a s nimi spojené vzpomínky. V tomto smyslu má odborný tým muzea povinnost zabraňovat každému, kdo by chtěl sbírku nebo instituci zneužít ve svůj vlastní prospěch, jehož záměr by ohrožoval (třeba i pouze potencionálně) sbírkové předměty, nebo jehož záměr by přespříliš znásilňoval dané předměty.

Muzeum se tedy musí potýkat s řadou problematických a konfliktních věcí, musí zvažovat autenticitu sbírkových předmětů, meze interpretace i etickou úroveň využití atd.

Naše muzeum

Muzeum se může ubírat různými směry. Může být postaveno na jedné výjimečné věci, fenoménu, události nebo osobnosti, díky čemuž bude lákat velké množství návštěvníků především z řad turistů. Je ale otázkou, nakolik takové muzeum ještě zůstane „naším muzeem“, tzn. že obyvatelé Chotěboře s ním budou cítit sounáležitost, budou ho vnímat za své, pokud se příliš podvolíme prokonzumnímu trendu.

Navrhujeme takovou cestu, která bude vycházet vstříc návštěvníkům včetně turistů jako domácí hostitel – když přijde návštěva k někomu domů, provede ho tento člověk svým domem, zahradou, usadí ho do pohodlného křesla a ukáže mu svou pěknou tvář, aby se u něj cítil dobře. Muzeum domova má nabídnout živou vzpomínku na domov obyvatel Chotěboře a návštěvu domova lidem z daleka.

Muzeum domova

Hledáme cestu, jak tvarovat naše muzeum dlouhodobě pro širokou veřejnost a to jak v současnosti, tak v budoucnosti. Hledáme to, co dělá naši sbírku a naše muzeum hodnotným a co je zároveň skutečnou a autentickou tvář našeho muzea.

Naše muzeum nikdy nebylo muzeem oborovým, ačkoliv se v historii k němu několika fondy blížilo. Jsme muzeem všeobecným a náš smysl nově a zároveň s úctou k tradici formulujeme jako **domov**.

Městské muzeum v Chotěboři je **muzeem domova**. Vždy uchovávalo, a ochraňovalo vzpomínky na náš domov. Lidé z Chotěboře zde vždy nejvíce hledali domov.

Naším společným domovem je právě **Město**. Město jako specifický prostor – krajina, architektura, sociální a ekonomický prostor, město jako psychologický a kulturní fenomén.

Muzeum tím, že pečuje o společné vzpomínky, napomáhá rozvíjet soudržnost a sounáležitost komunity města.

Svým hravým zaměřením na děti pomáhá vytvářet pozitivní vztah k městu (přispívá k pocitu: je mi tu hezky), starším dětem a studentům pomáhá v jejich cestě vzdělání a nenásilně jim nabízí i orientaci v jejich rodící se identitě, starším spoluobčanům pak zprostředkovává oživení jejich vlastních vzpomínek a poznání, že tyto vzpomínky zůstávají živé v kontinuitě dění.

Lidé si na našem muzeu vždy nejvíce cenili toho, že je jim tu příjemně.

Domov je tak pro nás klíč, přes který posuzujeme smysluplnost jednotlivých činností, programů a cílů.

Obyčejnost

Naše město je obyčejné, je to běžné město v rámci našeho regionu, republiky a vždy jím bylo. Naš domov je z tohoto pohledu také především obyčejný. Tomu pak odpovídají i naše sbírky: nebudou pravdivé, pokud nebudou tvořeny z velké míry těmi nejobyčejnějšími předměty. Mimořádné, exotické, výjimečné předměty pak musejí zůstat ve sbírce právě exotickými, mimořádnými, výjimečnými.

Ojedinělost

Naše město je zároveň naprosto ojedinělým městem. Neexistuje „jiná Chotěboř“, tuto ojedinělost, která z obyčejného činí neobyčejné, je třeba hledat za slůvkem „naše“. Muzeum domova se zaměřuje právě na tuto ojedinělost.

Snaha účelově vyzdvihnout určitou mimořádnost vedená především snahou zvýšit návštěvnost města z řad turistů, nesmí zastínit tuto skutečnou a základní jedinečnost města. (Domov z našeho města nedělá „mrakodrap“ ale **naše** vzpomínky).

Malé město – malé muzeum

Chotěboř vždy byla malým městem, navíc městem stranou velkých dějinných událostí. Někdy se říká „město, kde se nikdy nic nedělo“. Je to pravda z hlediska běžného pohledu na velké dějiny, jinak to ale pravda není. V minulosti se město a to i skrze muzeum snažilo „zvětšovat“ např. zdůrazněním husitství (které však městem jen zlehka prošlo).

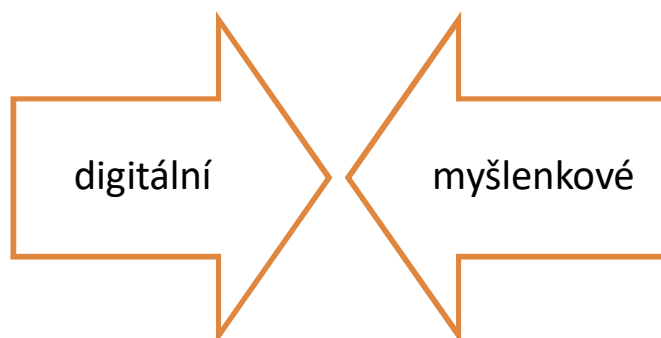
Malé město má tak i malé muzeum. Bereme to jako metaforu i jako fakt hospodářský. V tom slově „malé“ je obsaženo vše obyčejné i neobyčejné (výše), ale i ten prostý fakt, s nímž musíme při rozvoji muzea počítat: že tu nikdy nebudeme mít prostředky finanční a personální na vytvoření muzea, jaké bychom mohli najít ve velkých městech. I tak se můžeme věnovat velkým a silným tématům, která zaujmou i lidi z daleka.

Virtualizace muzea

Nezbytnost virtuality

Než přejdeme k úvahám nad koncepčním zachycením jednotlivých oblastí činnosti muzea, musíme zdůraznit ještě jeden současný fenomén nebo potřebu. Tou je vizualizace muzea.

Vedle kamenného muzea spojeného s konkrétní budovou a prostorem chceme vybudovat i muzeum virtuální. Toto virtuální muzeum pak má dvě podoby:

Virtualizaci muzea považujeme za nezbytnou ze dvou důvodů:

1. Vizualizace společnosti – současná společnost je již sama vizualizovaná, setkávání lidí se již dominantně přesunulo do virtuálního světa, který více odpovídá rychlému a propojenému světu, který zdánlivě nemá hranice.
2. Zmenšující se prostor – vlastivědná muzea mají velké nároky na prostor pro své stále rostoucí sbírky, možných dokladů vývoje naší společnosti ale velmi přibývá a muzea prostorově nemohou dostačovat. V tom nám může ulehčit tvorba digitálních sbírek.
3. Řešení v krizi – nedostatečnost prostor je v našem případě závažnější. Muzeum nemá vlastní prostory a je tak odkázáno na vůli pronajímatele. Řešení této situace je obtížné a časově náročné. Je možné, že muzeum bude ve své činnosti na nějakou dobu omezeno, virtuální muzeum by tak mohlo udržet kontinuitu muzea.

Digitální muzeum

Digitalizace muzea a jeho expanze do prostředí internetu odpovídá na podobu současné doby. Vedle kamenného muzea se tak vytvoří jeho shodný virtuální otisk. Muzeum se tak stane veřejně mnohem více přístupné a to bez omezení otevírací dobou nebo fyzickou polohou návštěvníka. Vznikne zde plnohodnotné muzeum vykonávající všechny své činnosti.

Můžeme tak mluvit o digitálním depozitáři, virtuálních výstavách, místem pro setkávání lidí, ale také o jakémisi virtuálním pracovním stole, kde se bude dávat sledovat práce muzea a jeho pracovníků v reálném čase.

Vytvoření tohoto muzea bude samozřejmě nějaký čas trvat, jeho podoba, forma i přesný obsah se bude muset neustále revidovat a hodnotit, aby se našel ten optimální a pro veřejnost zajímavý.

Myšlenkové muzeum

Muzeum existující jako nehmotná idea, jako směřující myšlenka a záměr. Jde o filosofii muzea zformulovanou do konkrétních činností realizovaných především v myšlenkovém světě. Jde o proměnu muzea, která si nevynucuje zásahy do zakládajících dokumentů. Nic se jimi neruší, pouze nově plní obsahem.

Virtuální muzeum spojuje realitu a fantazii, je fiktivní, tvořivé a dává prostor snům.

Virtualizace nám zde pomáhá vnést do široce založeného vlastivědného muzea jednotící linky a udělat nás navenek i dovnitř srozumitelnější.

Myšlenkové muzeum je zároveň stanovením dlouhodobé vize a programu.

Zůstat kamennými

Naším cílem ale není převést muzeum na virtuální úroveň a fungovat již jen tam. Jde naopak o to zachovat udržitelné původní „kamenné“ muzeum. To kamenné dodává smysl virtuálnímu. Virtuální muzeum odpovídá na zrychlující se svět, muzeum jako takové má ale za cíl přivádět lidi k poznání a to znamená zpomalovat je a učit postát, protože hluboké myšlenky a poznání samo se nedá uspěchat, potřebuje svůj vlastní čas.

Do muzea lidé stále chodí především pro to, aby se setkali s hmotnými doklady, v současné rychlé společnosti se ale stále více lidí spokojí s poznáním digitálních odrazů skutečných obrazů. Proto chceme hledat cesty, jak i přesto lidi ve větší míře přivádět do kamenného muzea.

Jsme přesvědčeni, že lidé spíše než že by neměli zájem, tento zájem odkládají právě z nedostatku času, muzeum si tak potřebuje veřejnost udržet. Potřebujeme, aby veřejnost měla muzeum přítomno ve vědomí – že tu je, že tu je pro ni. K tomu slouží spíše účelové programy (výstavní a kulturní), kterými udržuje muzeum kontakt. Ten se v budoucnu může využít k naplnění vyšších potřeb, pro které muzeum bylo zřízeno.

V tomto smyslu pak zůstává nejen účelné, ale i smysluplné rozvíjet prokomerční a pro-masové aktivity. Musí být ale postaveny tak, že vždy zároveň budeme říkat „můžeme Vám nabídnout daleko více.“

Koncepce čtyř virtuálních muzeí

Konkrétním výstupem vizualizace je založení čtyř samostatných virtuálních muzeí, které budou fungovat jednak jako digitální platformy muzejní činnosti a jednak jako vodící idey. Nově organizují naši práci a srozumitelněji formulují to, jaká hlavní poselství vysílá naše muzeum do světa.

Konstrukce čtyř muzeí

Virtuální muzea byla založena v průběhu roku 2018 a to již svým pojmenováním, které v sobě nese jednu obecnou hodnotu ve spojení s konkrétní, především regionálně významnou osobností, s níž se převážně ztotožňujeme.³

Zdůrazňujeme tak čtyři základní hodnoty, jimiž se vyznačuje domov: domov je odkazem, je krajinou, je zakotven v krásném (v umění) a je místem transcendence.

Již tímto názvem se každé ze čtyř virtuálních muzeí vysvětluje a propaguje.

Naším cílem je pak spojit tyto čtyři osobnosti a čtyři obecné hodnoty nejen s naším muzeem ale i s Chotěboří a šířit tak povědomí o takto definované Chotěboři.

Muzeum odkazu Františka Palackého

Odkaz – ukotvuje nás v čase, v jeho třech dimenzích, pečujeme o to, co nám odkázali naši předci (je to pro nás významné), přemýšlíme nad tím, co odkážeme budoucnosti a tím již pracujeme s vlastním odkazem, chceme uchovat minulost i budoucnost a víme, že je to podstatné pro naši přítomnost. Odkaz nás spojuje s odpovědností, odkaz nás zavazuje a to především morálně. Náš domov je také odkazem, který stále odkazuje dál a dál. Domov, aby byl domovem, nás musí zavazovat.

František Palacký – tvůrce první novodobé filosofie českých dějin. Historické bádání není samoučelné, jeho smyslem je výchova a tvorba vlastní identity. Historické bádání je vždy postaveno na podrobném studiu pramenů a na jejich interpretaci. Vykládáme dějiny, abychom poznali sami sebe. V našem výkladu je ovšem i přání – to, jací chceme být. F. Palacký je klasický autor, již překonaný, ale stále vydávaný.

Vlastivědný rozměr - František Palacký tvořil své hlavní dílo (Dějiny národu českého) v nedaleké Malči, chodil procházkou na Modletín a ve zdejším kraji odpočíval. K muzeu vede Palackého ulice, jméno Palackého nesl Divadelní spolek Palacký.

Velká díla a myšlenky vznikají i v našem domově. Náš domov je inspirující, má svou vlastní vnitřní sílu, jeho velkou devizou je klid.

Muzeum umění Zdenka Rykra

umění - v přístupu ke skutečnosti nestačí jen vědecké metody, velká část naší skutečnosti je založena v jiné dimenzi, v dimenzi krásného, estetického, tvořivého, v hledání správného a harmonického. Tím

³ Jak hodnoty, tak všechny čtyři osobnosti jsou problematické, tím, že se k nim hlásíme, je nepřijímáme bez výhrad, ale vstupujeme s nimi do dialogu

vším je to, co nazýváme umění. Umění je v českém jazyce odvozeno od slovesa umět - je postaveno na snaze umět, rozumět, najít to správné, vyvážené. Náš domov je domovem jedině tehdy, když je uměním - když je místem příjemným a harmonickým. K harmonii vede v hudbě sladění (vyaretování), v malířství cit pro barvy a tvar. Umění je hledáním harmonického tónu.

Zdenek Rykr – umělec experimentátor, hledač cest, v umění je důležitější proces tvorby, než konečný výsledek, základem je zůstat v pohybu na cestě. Každá lidská činnost může být povýšena na umění a díky tomu prostoupena smyslem. Umění je vždy spojené s myšlením, skutečným a otevřeným myšlením.

Vlastivědný a muzejní rozměr – Zdenek Rykr patří k chotěbořským rodákům, k těm, jejichž význam přesahuje region i hranice státu. Zdenek Rykr je Evropan. V muzeu je uložena druhá největší sbírka jeho děl.

Přítomnost Zdenka Rykra ve sbírce muzea je vhodná k propagačnímu využití. Město se může pochlubit touto sbírkou, která svým významem přesahuje region.

Muzeum krajiny Josefa Václava Neudoerfla

krajina - město je prostor a to prostor v krajině, je částí krajiny. Krajina je vykrojený kus světa, který můžeme nazývat "náš", krajina je domovem.

Josef Václav Neudoerfl – učitel a spisovatel, vlastivědná činnost je propojena s výukou a to vše je nástrojem výchovy a kultivace. Krajina nás sama a skrze naše poznání vychovává, dává nám tvar. Poznání ale není snění, fantazírování, je to přísný vědecký postup.

Vlastivědný a muzejní rozměr – Neudoerfl je zakladatelem a prvním správcem našeho muzea, to on mu na počátku vdechl život a dal mu tvář. Ve svém díle se zaměřoval na místní dějiny, obzvláště ale na poznání krajiny. Oceňoval i město jako krajinu a nutnost pečovat o krajinu města. Krajina je největším bohatstvím Chotěbořska.

Ukazujeme tak to nejcennější, co Chotěboř má a proč do ní lidé jezdí – tedy krásnou a dosud nezničenou přírodu. V současnosti, kdy téma udržitelného rozvoje, šetrného přístupu a ekologické hospodárnosti je v popředí a je vysoce aktuální, má Chotěboř velký prostor být v čele těch, kteří se staví zodpovědně k rozvoji.

Muzeum transcendence Jana Amose Komenského

transendence - přesah. V našem životě nejde jen o přežívání, ale o život, o bytí, existenci. Domov není jen byt, dům, ale je to "půda, zdroj, pramen", z něhož právě my rosteme. Smysl života je kdesi za hranicí věcí, tajemství života je za horizontem (za tím, kam dokážeme běžným způsobem dohlédnout). Muzeum pečuje o domov tím, že jej hledá, že hledá cestu k horizontu a za něj.

Jan Amos Komenský - ve vzdělání nejde o zvládnutí jednotlivých poznatků, dovedností a schopností a o disponování jimi, jednotlivé poznatky a dovednosti jsou pouze cestou k porozumění bytí a tím vedou ke štěstí.

Vlastivědný rozměr – české školství je neseno odkazem a úctou ke Komenskému jako Učiteli národů, Chotěbořsko je v tomto směru stejné jako jiné regiony – Komenský je zde přítomný v podobě různých

zobrazení, muzejní knihovna obsahuje řadu svazků jeho děl, Komenský zde byl ctěn navzdory tomu, že Chotěboř vždy bylo převážně katolické město.

Rozvinutím tohoto muzea, které je sice k pochopení obtížné, vytváříme něco, čím zůstáváme stále u sebe samých, ale zároveň vytváříme mimořádnost – budeme jediným muzeem transcendence na světě!

Dopad koncepce virtuálních muzeí

Rozdělení muzea na čtyři virtuální by se mělo projevit ve všech oblastech a činnostech muzea, aby bylo veřejnosti zřejmé.

Tato nová muzea ovšem nic neruší. Jsou postavena na zdůraznění čtyř hodnot, čtyř elementů, fenoménů a zároveň zachovávají dosavadní tradici. Jejich založení vychází ze zásady zachování kontinuity.

Koncepce naznačuje nové chápání pojmu „region“. Již není dán hranicí okresu chotěbořského, ani nejasným označením Chotěbořsko, či striktně vymezenými hranicemi katastru obce. Region nově chápeme právě jako krajinu a domov, tedy jako fenomén kulturní.

Dále rozebíráme koncepce jednotlivých oblastí činnosti muzea, koncepce virtuálních muzeí jimi prochází na pozadí.

ČÁST II. – JEDNOTLIVÉ KONCEPCE

Koncepce péče o sbírku

Ve své podstatě nesbíráme předměty, ale vzpomínky na ně vázané.

Tvorba, uchovávání a zhodnocování sbírky jsou základní náplní muzea. Navzdory vytyčení 4 základních linií zůstává naše muzeum **vlastivědným regionálním** muzeem. Sbírkotvorná činnost je tedy teoreticky omezená pouze regionálně, nikoliv už časově nebo oborově. Zvýšení počtu kurátorů na tři a rozdělení sbírek mezi tyto tři kurátory by mělo vést k dlouhodobě systematictějšímu rozvoji sbírek a jejich menší svázanosti s jedním konkrétním člověkem.

I nadále se ale dá předpokládat, že sbírka bude růst z velké míry náhodně prostřednictvím darů. Muzeum by se ale mělo více zaměřit i na cílený nákup do sbírek.

V následující době chceme celkově náš přístup ke sbírce přehodnotit tak, aby více odpovídal smyslu našeho muzea.

Charakteristika sbírky

Naše muzeum má dle oficiální terminologie (CES) pouze jednu sbírku členěnou do šesti podsbírek. Každá podsbírka se pak dále člení na další množiny, kterým říkáme nejednotně a obecně je můžeme nazývat fondy. Členění na podsbírky vychází spíše z tradice, nevzniklo systematicky a nijak neodráží zaměření a smysl muzea, není logické, ani promyšlené.

Základním prvkem sbírky je sbírkový předmět. V přepočtení na jednotlivé kusy má naše sbírka přibližně 30 000 sbírkových předmětů, patříme tak k muzeím se středně velkými sbírkami.

Vedle umístěná tabulka jednotlivé podsbírky stručně charakterizuje.

Z celku vlastivědy ve sbírce téměř chybí zastoupení přírody a krajiny.

Jednoduchá charakteristika sbírky tedy zní: vlastivědná, všeobecná sbírka, svou hodnotu čerpá více z celku, než z jednotlivých částí.

numismatika

geologie

umění

knihy

písemnosti a tisky

historie

Srovnáme-li počet předmětů s počtem kurátorů, pak na každého připadá 10 000 předmětů z rozmanitých oblastí a oborů.⁴

Všeobecné a tematické oblasti sbírky

Současnou sbírku muzea můžeme dále rozčlenit na dvě podoby sbírky – všeobecné, které promlouvají a vytvářejí podporu všem ostatním sbírkám i činnostem muzea. Jsou to sbírka knih a sbírka písemností a tisků. Druhou skupinu tvoří sbírky spíše tematické – příklady dle současného členění: kuchyňské náčiní, sport, geologie...

Tematické sbírky bychom navrhovali rozčlenit podle oblastí (domácnost, hospodářství...), ve všeobecných by se tyto oblasti projeví jako vnitřní struktura těchto sbírek.

Kromě toho navrhujeme vytvořit třetí všeobecnou sbírku a to sbírku přírodovědnou, či spíše krajinou.

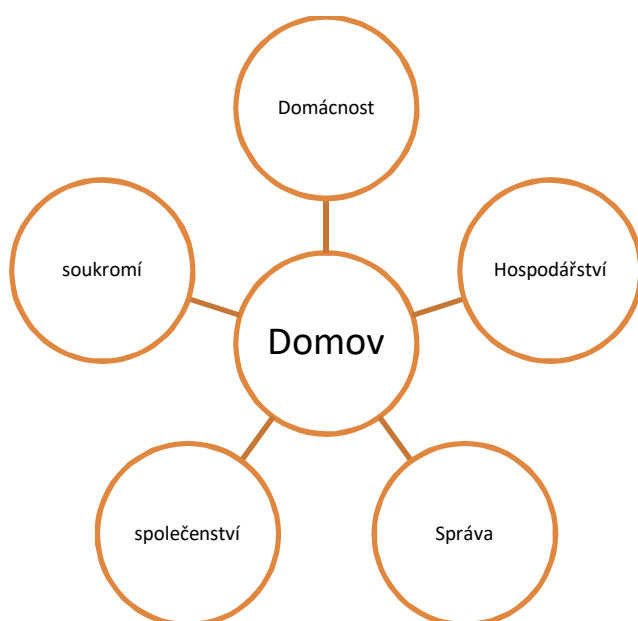
Návrh nového modelu

Struktura sbírky by měla sama navádět k tomu, co vlastně má muzeum sbírat a hlavně proč. Tomu dosavadní struktura sbírky naprosto nedopovídá – nejsme zaměřeni na numismatiku, ani na geologii, nejsme ani muzeem knihy.

Proto navrhujeme tyto dva směry nového uvažování:

1. vychází z konceptu čtyř virtuálních muzeí – umění, odkaz, krajina, transcendence
2. vychází ze zaměření na domov – z jakých oblastí se skládá domov? Co to sbírkou popisujeme, když popisujeme domov?

Můžeme domov rozčlenit na těchto pět základních oblastí:

⁴ Ve skutečnosti samozřejmě nelze sbírku takto třetinově rozdělit, sbírka se dělí podle podpírek, logických skupin a náročnosti jednotlivých skupin. Toto vyčíslení zde slouží pouze k demonstraci náročnosti péče o sbírku.

Domácnost - domov je místo, kde žijeme, bydlíme, je to náš dům, byt – zahrada.

Hospodářství – v domově se odehrává převážná většina obstarávání naší obživy a našich potřeb, nebo v blízkosti domova, jde jak o domácí obhospodařování, tak o zaměstnání – řemesla, obchod, průmysl, služby, povolání

Správa – domov je vždy nějak spravován, existuje s danými pravidly a mechanismy rozhodování a to jak v té sféře soukromé, tak společenské.

Společenství – domov znamená společenství, společnost, komunitu, rodinu, komunitu ulice, čtvrti, celého města, tedy i společenské zvyky, tradice, společné touhy, frustrace, radosti i bolesti.

Soukromí – konečně domov je intimním místem, jeho základ nosíme v sobě, filosoficky řečeno „je to místo usebrání“, domov tvoří naši identitu a naše identita tvoří domov. Jde tedy o záležitosti duchovní, sakrální, ale i volný čas, zájmy, přání...

Co to tedy znamená: př. – nevytváříme sbírku porcelánu, ale nádobí a porcelánu, který tvořil nebo tvoří náš domov, nevytváříme sbírku popisující vývoj zemědělství, ale sbírku, která má hovořit o zemědělství v našem městě...

Ptáme se tedy: co utváří domácnost? Jak se dnešní chatěbořská domácnost liší od domácnosti při vzniku muzea apod.? S postupem doby více k současnosti pak bude ubývat jednotlivých velkých hmotných dokladů a to vzhledem k tomu, jak postupuje globalizace a zvětšuje se produkce. Více bude nastupovat dokumentace jiného typu – obrazová, vzorková apod.⁵

⁵ V současnosti tento model detailně promýšlíme, odhalujeme, kde by mohl narazit na překážku, v čem jsou jeho slabiny a jak by vypadala reorganizace sbírky včetně evidence, když tento model uplatníme

Struktura péče o sbírku

Péči o sbírku představuje celek odborných činností, kterou vykonávají především kurátoři muzea. Žádnou z těchto činností nelze vynechat, aniž by nedošlo ke znehodnocení sbírky.

Péče o sbírku je časově náročná, velmi často i poměrně nákladná. Je to ovšem základní závazek muzea a města.

Náročnost péče o sbírku v našem muzeu je umocněna i celkovým stavem sbírky a jejího uložení, její historií a nesystematickou péčí.

Komplex činností, který představuje péče o sbírku, přibližuje následující diagram. V dalších kapitolách se budeme zabývat jednotlivými činnostmi.

Sbírkotvorná činnost

Tvorba sbírky zahrnuje především její růst – tedy získávání dalších předmětů. Vlastivědná sbírka je postavena na neustálém růstu, je v tomto smyslu neuzavřená. Tvorba sbírky je ale spojena i s neustálým přehodnocováním jednotlivých předmětů, které může vést i k vyřazení konkrétního předmětu ze sbírky.

Postup zařazení předmětu do sbírky se řídí „Režimem zacházení se sbírkovými předměty“, který vychází ze zákona. Tento „Režim“ představuje určitou „ústavu“ muzea, není ale naprosto rigidní. Stejně tak tvorba sbírky má v sobě řadu filtrů, jimiž se zajišťuje zhodnocování sbírky.

Za sbírkotvornou činnost je zodpovědný **kurátorský tým muzea** a **ředitel organizace**. Sbírkotvorná činnost je tedy v kompetenci kurátorů a ředitele. Koncepte a na základě ní vytvořené metodiky, mají usnadnit práci kurátorů a poskytnout určitá vodítka při rozhodování.

Sbírkotvorná činnost ale vždy zůstane **diskutabilní a problematická**.

Takto k tvorbě sbírky mluví metodický pokyn MKČR:⁶

Mluvíme-li o tvorbě sbírky v muzeu, je třeba mít na zřeteli, že se nejedná o pouhou činnost sběratelskou, kdy jsou shromažďovány cenné, případně „sběratelsky zajímavé“ předměty, ale o tvorbu specifické hodnoty, která spočívá ve vypovídací schopnosti celé sbírky o přírodě nebo společnosti.

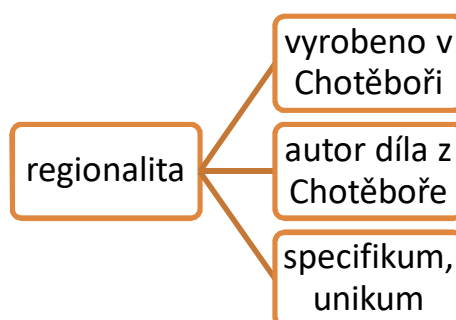
Vždy jde o **celek sbírky**.

Základní principy sbírkotvorné činnosti

Ze zaměření muzea na „domov“ nám vyplývají dva základní principy sbírkotvorné činnosti:

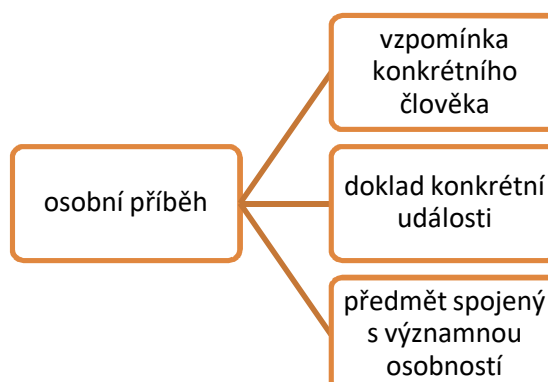
Princip regionálnosti

1. sbírky mají utvářet obraz regionu - v minulosti, současnosti a budoucnosti, sbíráme to, co vypovídá o regionu - co jej charakterizuje
2. region nelze naprosto přesně vymezit jako město Chotěboř - město je rostlé do krajiny - sbírka je i obrazem toho, čím město vrůstá do světa
3. regio - znamená i směr, hranice - kam směřuje a čím se vymezuje (vyhraňuje) vůči...(světu, jiným městům atd.), to, čím je *ten náš region*, tak záleží především na nás, je to o tom, kam směřujeme svůj pohled (podle Komenského - před horizont, k horizontu nebo za horizont).

Princip osobního příběhu

1. zaměřujeme se na získávání takových předmětů, s nimiž je spojený regionálně daný příběh, tedy předmětů, které mají narativní přesah, předmětů, které v regionu města skutečně byly, působily
2. zaměřujeme se na takové předměty, za nimiž jsou vidět konkrétní lidé, o nichž tyto předměty vyprávějí, předměty jsou "brány" k těmto lidem

⁶ [Metodický pokyn Ministerstva kultury, č. j. 14639/2002, k provádění některých činností souvisejících s tvorbou sbírek, péčí o sbírky a vývozem sbírkových předmětů do zahraničí](#)

3. naše muzeum není primárně muzeem vytvářejícím sbírku určitého druhu předmětů (muzeum porcelánu, skla apod.), tento prvek je v muzeu spíše sekundární, výjimku tvoří sbírka geologická

Revize a hodnocení sbírky

Při tvorbě sbírky se nikdy nevyhneme tvorbě tzv. „balastu“, tedy existenci předmětů, které ve sbírce fungují jako plevel, stejně tak se nevyhneme tomu, že se některé předměty poškodí. Abychom bránili přílišnému zaplevelení sbírky nadbytečnými, poškozenými nebo nevyužitelnými předměty, prochází sbírka pravidelnou a neustálou revizí, součástí které je i přehodnocování významu předmětů.

Výsledkem pak může být jak vyřazení předmětu ze sbírky, tak jeho přeřazení do odpovídající skupiny. Zařazení předmětu má totiž odpovídat jeho skutečnému významu pro sbírku.

Abychom dostáli morálnímu závazku, neměla by být základním důvodem pro vyřazení ze sbírky prostorová úspora. Tento motiv bychom měli udržet jako druhotný.

Při revizi sbírky a vyřazování předmětů se řídíme zákonem. Důvodem vyřazení tak může být pouze:

1. neupotřebitelnost – nevratné poškození nebo fyzické dožití předmětu
2. přebytnost – neodpovídá charakteru sbírky a nezhodnocuje ji
3. výměna
4. ztráta

Sbírkotvorný program

Obecně je určen sbírkotvorný program zaměřením muzea. Sbíráme předměty, které nějak dokumentují náš domov. Nevytváříme tak sbírku porcelánu, ale sbíráme porcelán, který utvářel nebo utváří náš domov.

Konkrétně pak je stanovení sbírkotvorného programu úkolem příslušného kurátora, který má za úkol rozvíjet a pečovat o určitou část sbírky a je tedy obsahem další kurátorské práce a dalších dokumentů.

S jeho stanovením souvisí celá řada dalších problematik, jako je evidence sbírky, vyřešení problematiky depozitářů atd.

Vzhledem k prostorovým potížím muzea můžeme dále formulovat tyto orientační zásady (nejsou absolutní):

1. vyhledáváme předměty prostorově méně náročné (např. budeme-li chtít dokumentovat nábytek v našem městě, nebudeme se zaměřovat na šatní skříň, ale na nonční stolky – pouze příklad)

2. využijeme více tvorbu „digitální sbírky“, tedy vlastně jakousi rešerši předmětů přítomných ve městě, o nichž nám poskytnou informaci obyvatelé
3. zařazovat do sbírky méně duplicit⁷

⁷ Tvorba duplicitních sbírek je ale velkým tématem muzejnictví, duplicitní sbírka totiž umožňuje ochranu sbírky (dlouhodobou) a zároveň vyjít vstříc potřebě člověka osahávat si věci, poznávat je praktickou zkouškou

Evidence sbírky

Kvalita evidence sbírek v našem muzeu je trvale problematická a má řadu nedostatků a chyb. Díky tomu neslouží dobře svému účelu, v současnosti nespĺňuje ani zákonné požadavky.⁸ Kvalitně vedená evidence zjednodušuje práci se sbírkou (vyhledávání) i studium sbírky, zajišťuje lepší přehled o stavu sbírky a jejím obsahu. Pomáhá při stanovování sbírkotvorného programu.

Náprava nedostatků je časově velmi náročná, proto postupuje pomalu. Velikost týmu neumožňuje její rychlé napravení. Pokud na nápravě ale reálně pracujeme, nemusíme se obávat sankcí ze strany Ministerstva kultury. Je na zodpovědnosti ředitele a vedoucího muzea dbát na práci s evidencí.

Digitalizace evidence

Zákon vyžaduje papírovou podobu evidence (přírůstkové knihy a karty). Ta se v současné době generuje z elektronické databáze. Naše muzeum používá databázi Bach. Ta však dosud není úplná, více jak polovina předmětů v ní zapsána není, nelze z ní tedy generovat relevantní seznamy použitelné např. při inventarizaci nebo katalogizaci sbírky.

Databáze Bach navíc dosud nebyla užívána správně a dostatečně, což také snižuje její využitelnost.

Systematizace evidence

Dalším nedostatkem naší evidence je chaotičnost. Nebyl nastaven jednotný systém evidování předmětů, neexistuje žádná metodika, podle níž by kurátor předměty zařazoval a označoval. Díky tomu pak jsou totožné předměty pokaždé zařazeny jinde a zároveň i jinak zapsány. Je to dáno tím, že úkol evidovat sbírku byl dosud téměř vždy zajišťován jen jedním člověkem. Ten pak sice postupoval dočasně více méně jednotně, nebylo ale v jeho silách zaevidovat celou sbírku.

Proto je potřeba na základě této koncepce reorganizovat sbírku a systematizovat ji (např. sjednotit názvosloví). Následně pak pro každou podsbítku a skupinu vypracovat metodiku, aby každý další pracovník věděl, jak má postupovat a z jakého důvodu.

Systematická evidence

Ze systematizace se nám následně snadno vytvoří zákonem požadovaná systematická evidence, v níž pak bude třeba již jen přiřadit inventární čísla podle stanoveného systému. I to musí být součástí metodik.

Systematická evidence by měla odrážet podstatu naší sbírky: tedy záměr sbírkou popisovat vývoj – domácnosti, hospodářství...

Zákon nám nařizuje zavést systematickou evidenci u předmětů zapsaných do sbírek od účinnosti zákona (tedy od roku 2000), zbytek povinný není, z hlediska logiky je ale potřeba zavést tuto evidenci v celé sbírce, jinak by postrádala smysl.

⁸ Velikost naší sbírky již vyžaduje tzv. systematickou evidenci (navenek se projevuje tím, že každý předmět má přiřazeno inventární číslo odkazující k systemice členění sbírky, zatímco přírůstkové číslo říká pouze tolik, v jakém pořadí byl předmět do sbírky zapsán

Depozitární evidence - dočasná

Třetím stupněm evidence sbírky je evidence depozitární. Ta vychází z fyzického uložení sbírky v depozitářích a slouží pro snadnější vyhledávání předmětů a při jejich inventarizaci. Dosud byla vedena v ručně v sešitech, vzhledem k přesunům sbírky, jen částečně plánovatelných, současná depozitární evidence již neplatí a je třeba vytvořit novou.

Jejímu vytváření a aktualizaci napomůže úplná elektronizace evidence. V současnosti tak vytváříme pouze dočasnou podobu, která obsahuje minimum dat. Krátkodobým cílem je tedy převést současnou ručně psanou podobu do jednoduché tabulky v Excelu.

Uložení a zabezpečení

Sbírka našeho muzea je trvale uložena v nevyhovujících depozitářích. Nevyhovují prostorově, ani technicky. V silách týmu muzea je zlepšovat fyzické uložení – pořizování odpovídajícího vybavení (regály, úložné krabice, desky apod.). Technické zlepšení samotných prostor musí zařídit Město Chotěboř, protože je možné pouze vybudováním nových depozitářů v jiné budově.

Minimálním technickým požadavkem na tyto prostory je jejich vytápění, které umožní regulovat nejen teplotu, ale i vlhkost.

V současnosti bude tato oblast limitována muzejním provizoriem – vytvořením dočasných depozitářů, což přirozeně ruší možnost vytvářet řešení na míru konkrétnímu prostoru (řešení na míru je vždy prostorově ekonomičtější).

Restaurování a konzervace

Zlepšení uložení sbírky je rozhodně hospodárnější, než její časté a opakované restaurování. V současnosti potřebuje zásah restaurátora nebo alespoň konzervátora většina předmětů. Hospodárnost těchto zásahů je ale sporná: po restaurování jdou předměty v drtivé většině zpět do nevyhovujících prostor a jsou tedy znovu vystaveny škodlivým vlivům.

Žádné jiné řešení však v tuto chvíli nemáme, proto budeme nadále pokračovat ve stálém restaurování tak, abychom postupně ošetřili většinu sbírky.

Před případným stěhováním do nových prostor by však bylo žádoucí každý předmět ošetřit a zbavit škůdců a plísní.

Dlouhodobě neřešená situace muzea ze strany Města vytváří současnou finanční a organizační náročnost muzea a zároveň vyvolává otázky, zda si město vůbec může nebo má dovolit něco tak ekonomicky náročného. Ve skutečnosti jde ale o investice, které by v případě trvalého zájmu Města vytvářet muzeu odpovídající podmínky, byly rozloženy v čase a nebyly skutečně velkou finanční zátěží.

Koncepce výstavní činnosti

Výstavní činnost muzeí je základní metodou zveřejňování sbírky a činnosti muzea, základním nástrojem vzdělávání a zároveň i specifickou cestou výzkumu a kontaktu s badateli.

Standardně dělíme výstavní činnost na „stálou expozici“, která více vychází z hlavní myšlenky muzea a z výstav sezónních – jejichž účel je rozmanitý (připomínka výročí, zdůraznění aktuálního tématu, ukázka zajímavé práce regionálních tvůrců apod.).

Naše muzeum od roku 2014 nemá stálou expozici a celou výstavní sezónu vytváří sezónními výstavami, navíc bez dlouhodobého plánu. To velmi zatěžuje malý tým muzea. Rovněž úroveň jednotlivých výstav výrazně osciluje a nelze to dávat na vrub jen týmu muzea.

Proto muzeum potřebuje dlouhodobou koncepci (vizi) výstavní činnosti a také vytvoření kvalitní stálé expozice.

V současnosti se tento úkol plní jen velice těžce. Proto zde nyní budeme formulovat spíše obecnější záměry, potřeby a cíle a pro dokreslení možností předkládáme dva projekty, které jsme dosud vytvořili.

Determinace prostorem

Výstavní činnost je úzce svázána s výstavními prostory, ty ji v mnohém ohledu determinují:

1. velikost prostor – ta rozhoduje o tom, co vše můžeme realizovat
2. struktura prostor – jinak budeme uvažovat v jednom velkém prostoru a jinak v členitém
3. charakter prostor – architektura budovy výrazně promlouvá do očekávání, jinak musíme uvažovat v historické budově a jinak např. v bývalé průmyslové budově
4. technická úroveň prostor – např. vytápění, to rozhoduje, zda může mít muzeum celoroční sezónu, anebo otevírá pouze na cca půl roku

Ani na jeden z těchto bodů nyní nemáme odpověď.

Naše zásady výstavní činnosti

1. dlouhodobost – výstava by měla mít dostatek času působit, tvorba výstavy na krátkou dobu je neefektivní, budeme proto odlišovat mezi hlavní výstavou a doplňujícími. Hlavní bude koncipována na celou sezónu
2. koncepčnost – výstava má vycházet z dlouhodobé vize muzea, odpovídat jeho koncepci a jeho záměrům
3. výstava je jak výstup, tak nástroj (cesta) celkové činnosti muzea (tedy především výzkumu)
4. výstava je základní cestou zveřejňování sbírky
5. výstava je ukázáním předmětu v prostoru, prostor je součástí výstavy
6. vystavením předmětu vystavujeme především vzpomínku, musíme brát ohled na toho, kdo tu vzpomínku muzeu světil
7. výstava má poskytnout poznání – konkrétní informaci i vyvolání otázek
8. výstava má být nesena zážitkem

9. struktura výstavní činnosti by měla odrážet existenci čtyř muzeí - tedy čtyři cesty k pochopení a uchopení domova

Cílová skupina

Muzeum nemá jasně určenou cílovou skupinu. Má sloužit široké veřejnosti. Na základě zkušenosti chceme ale svou výstavní činnost více zaměřit na děti, rodiny s dětmi a pamětníky. Muzeum se tím nikomu neuzavře, protože každý z nás je zároveň dítětem (chce si hrát) a také pamětníkem (neseme si své vlastní vzpomínky).

Výstavy budeme koncipovat tak, aby probouzely fantazii a vzpomínky, aby vedly návštěvníka k aktivnímu podílu na příběhu výstavy a společně s poznáním nového přinášely i „tohle také znám“. Jde nám o to, aby návštěvník stál v údivu a byl přítom „doma“. Muzeum má propojovat cizinu s domovem.

Ideální podoba expozice

Vzhledem k tomu, komu má muzeum sloužit, jak rozmanité skupině, i k tomu, jak cenné má sbírky, má ideální podoba expozice podle nás takovýto základní tvar:

1. moderně postavená expozice seznamující návštěvníka s historií města, s jeho charakterem, s životem ve městě, s jeho místem v dějinách lidstva – moderně zde znamená expozici, která bude mluvit řečí srozumitelnou zejména pro studenty (mládež) a děti (v našem případě návrh „Ponorky času“)
2. stálá expozice umění – Zdenek Rykr, Jindřich Prucha – je velmi cenná, ale z pohledu běžného návštěvníka Chotěboře problematická, je velmi žádaná pro vzdělávací aktivity škol, z Chotěboře bude dělat cíl v umění vzdělané a zainteresované veřejnosti
3. stálá expozice klasického typu – postavená více na kontaktu s předměty, fotografiemi, vzpomínkami - ta je důležitá pro starší návštěvníky, kterým muzeum slouží jako místo pro vzpomínky
4. prostor pro jednorázové sezónní výstavy – k aktuálnímu životu ve městě (vánoční výstavy, výročí), vzdělávací, výstavy externích vystavovatelů i výstavní programy účelové – tedy jednorázově lákající větší počet návštěvníků (např. výstava vláček, pohádek apod.).

Virtuální muzea a výstavní činnost

1. V každé výstavní sezóně by mělo být zřejmé, čím přispělo to které virtuální muzeum.
2. Vždy výstava galerijního typu, v rozumném časovém intervalu zařazovat výstavy Zdenka Rykra a Jindřicha Pruchy.
3. Muzeum odkazu vnáší do výstavní činnosti klasické přístupy a cílí zejména na pamětníky.
4. Muzeum umění vnáší do výstavní činnosti vysoké nároky na vizuální a prostorovou podobu výstav
5. Muzeum krajiny propojuje výstavní témata s krajinou a přírodou, zdůrazňuje ekologii a trvalou udržitelnost.
6. Muzeum transcendence odhaluje duchovní rozměr lidské činnosti a lidského života.
7. Zvláštním dopadem virtualizace muzea bude tvorba virtuálních výstav a expozic na webu.

Struktura výstavní sezóny

Tato kapitola, která představuje rozsáhlý balík programů, již v podstatě není aktuální, jde tedy jen o naznačení jedné z cest. Vychází totiž z reality současných prostor, tzn. že reflektuje omezení sezóny na polovinu roku, omezení výstav z hlediska klimatu a nereálnost investic do stálé expozice.

Hlavní výstava

Každá sezóna by měla mít hlavní výstavu, která by ostatní výstavní projekty spojovala. Tato výstava by měla být vytvořena na celou sezónu – od dubna do října. V tuto chvíli uvažujeme především o barokním sále a místnostech s kamny.

Jarní část

Duben (případně květen) až červen. Jarní část cílí především na školy. Skládá se z hlavní výstavy a jedné až dvou menších, přibližně v polovině je možné instalovat galerijní výstavu Rykra nebo Pruchy.

Letní část

Červenec – srpen. Období, kdy chodí nejvíce návštěvníků, nejčastěji ovšem turisté. Proto se do tohoto období umísťují lákavé výstavy a programy více, než ty okrajové, či odborné. Zároveň je to ale jediné období, kdy můžeme bezpečněji vystavovat své nejcennější výtvarné sbírky.

Letní část tak musí být nesena především hlavní výstavou, galerijní výstava pak musí být spojena s dlouhodobou propagací a výchovou veřejnosti, především chotěbořské.

Podzimní část

Září – říjen. Opět období, kdy mohou výstavy využít školy. V září je ještě možné vystavovat Zdenka Rykra nebo Jindřicha Pruchu. Na to navazující výstava pak může volně přejít do dalšího roku a skončit tak až na jaře.

Zimní část

Listopad – duben. Velikost týmu neumožňuje celoroční otevřené muzeum. Pokud ovšem bude některá z výstav zůstat až do dalšího jara, je možné ji zpřístupnit v omezeném návštěvnickém režimu (např. bez víkendů nebo jen na objednání pro větší skupiny).

Výjimka: prosinec, tradiční vánoční výstava.

Dramaturgie výstavní činnosti do roku 2025

Spojnicí výstav a další činnosti muzea bude cyklus tematicky zaměřených sezón, jimiž si budeme přibližovat celek naší krajiny (krajina v přírodním, sociálním, kulturním a duchovním smyslu). Tato ústřední témata budou hlavní výstavy tvůrčím způsobem reflektovat, stejně tak by se podle nich měli orientovat externí vystavovatelé.

Tato dramaturgie je rozpracovaná do poměrně detailního plánu výstav. Byla vytvořena v roce 2017, dále pak upravena v roce 2018, tento rok byla spuštěna, nyní se ale spíše zdá, že nebude realizována vlivem výpovědi muzea ze zámku. Respektive jistě nebude realizována zcela.

Standardizace podmínek externích vystavovatelů

Z hlediska zadání rozlišujeme tři typy výstav: 1. muzejní (vytváříme celou my), 2. externí zakoupená (nesena naší poptávkou), 3. externí (nesena poptávkou vystavovatele)

U vlastní muzejní výstavy veškeré náklady neseme my. Cílem je rozpočtování výstav, tedy stanovení určitého množství financí na tu kterou výstavu, její propagaci, doprovodný program atd.

U externí zakoupené hradíme cenu domluvenou s dodavatelem.

V případě externí výstavy nesené poptávkou vystavovatele nabízíme:

1. nabízíme prostory
2. můžeme nabídnout výstavní fundus, který máme
3. standardní propagace - web, ihotěboř, např. 2x Echo, výlepy na našich plochách, infocentrum
4. plakát - věci dohody, kdo jej vytvoří, nutno ale dodržet naše minimální podmínky (např. logo, schválení plakátu námi)
5. vernisáž - záleží na rozhodnutí vystavovatele, náklady nese sám, zajišťuje si program, my zajistíme personálně a technicky, vystavovatele představíme a uvedeme
6. za "pronájem" prostoru vystavovatel nic neplatí
7. vystavovatel nemá žádný podíl na vstupném
8. kurátoři muzea mají právo zasáhnout do instalace výstavy

Vystavovatelé by měli mít jednotné podmínky.

Zvyšování návštěvnosti

Návštěvnost našeho muzea je nízká. Její výrazné zvýšení je proto naším dlouhodobým cílem. Ke zvýšení návštěvnosti je potřeba udělat několik kroků.

Časová dostupnost muzea

Muzeum má dlouhodobě naprosto nevhodně postavenou otevírací dobu. Ta ovšem vychází z povahy prostor a nelze ji nijak měnit – bez výrazného navýšení mzdových prostředků, jejichž návratnost je ale velmi nízká (spíše žádná).

V úvahách o nové budově muzea je proto potřeba zajistit, aby muzeum mohlo být **volně přístupné** a otevírací doba byla omezena jen hranicí „od do“ s polední přestávkou. Každý návštěvník pak bude moci přijít v čas, který mu vyhovuje a bude moci zůstat v muzeu tolik času, kolik bude chtít.

K tomu je potřeba zajistit kontrolu prostor a přístup do expozice.

Na straně muzea je zde tvorba výstavních programů bez potřeby průvodcovského slova, přetvoření přítomnosti průvodce na lektora, který nabídne zvláštní výklad pouze na objednávku. Není zde třeba uvažovat o rozšíření týmu – službu lektora by poskytl kurátor.

Kontrolu prostor lze řešit zabezpečenými vitrínami, kamerovým systémem, nebo přítomností kustodů. Průvodce by byl trvale ve vestibulu muzea v pokladně, uváděl by návštěvníky do expozice pouze úvodním slovem a zajišťoval by zároveň prodej suvenýrů.

Prostorová dostupnost muzea

Jde o opatření v otázce umístění muzea, navigace k muzeu, možnosti shromáždění větší skupiny, možnosti parkování. Existence uzamčeného zámeckého parku, uzamčeného nádvoří – to jsou faktory, které nás výrazně negativně determinují. CEKUS Chotěboř a muzeum zde může udělat jen velmi málo.

Součástí této problematiky je i řešení přístupnosti muzea pro osoby se ztíženou možností pohybu (současné muzeum je v tomto ohledu nepřístupné).

Program muzea

Konkrétní podoba programu je samozřejmě třetí rozhodující faktor ve zvyšování návštěvnosti muzea. Zde je řešením (obecně formulovatelným) především vytvoření podmínek pro rozmanitost výstavního programu, aby muzeum mohlo oslovit maximum cílové skupiny – školy, rodiny s dětmi, starší návštěvníky, odborníky, ženy i muže atd.

Nad stálou expozicí přemýšlíme tak, aby byla opakovaně navštěvovatelná (tedy bylo pro návštěvníka zajímavé ji vidět vícekrát, aby s ní děti mohli růst). Z hlediska financí a našeho malého týmu totiž není myslitelné, abychom zvládli kvalitně trvale stavět expozici jen na sezónních výstavách a že bychom mohli stálou expozici vytvářet na dobu třeba 3 let, potřebujeme zvolit cestu, která nám umožní mít základní podobu stálé expozice déle.

Tato část je jednoznačně úkolem pracovníků muzea.

Doprovodný program

Společně s tvorbou výstavy je třeba tvořit i doprovodný program. Ten by měl vycházet jak z konkrétní výstavy, tak z tématu roku. Doprovodný program je součástí propagace výstavy. Část programu by měla muzeum ukazovat v otevřeném prostoru města. Doprovodný program zároveň nabízí prohloubení sdělení – zacílení na jednotlivou část, odborné uchopení apod.

Doprovodný program vždy existoval a vždy vycházel z aktuální podoby hlavního programu. V minulých letech jsme vyzkoušeli několik jeho podob. Jeho zajištění a jeho míra opět souvisí s velikostí týmu.

Přednášky

Odborné, popularizační, vlastivědné přednášky jsou obvyklou náplní činnosti muzea. Prohlubují možnost poznání. Muzea je standardně zajišťují svými a externími odborníky. V Chotěboři se v minulosti přednášková činnost rozvinula především přes knihovnu, kde je již zavedená, naše přednášky jsou také realizovány skrze knihovnu, protože na ně nemáme vlastní prostory. Lidé jsou již na tento fakt zvyklí. Navíc nabídka přednášek je v Chotěboři velmi pestrá a velká, proto tuto oblast považujeme za okrajovou, kterou sice míníme dále využívat a rozvíjet, není ale pro nás programovou prioritou.

Vernisáže

Vernisáže umožňují kontaktovat a setkat se s veřejností, která se o muzeum více zajímá. Jsou důležité pro šíření informací o výstavě – zvat pracovníce IC, představitele města, zástupce škol. Každá výstava nemusí mít zvláštní vernisáž, minimálně bychom chtěli udržet tradici první vernisáže (otevření sezóny) a vánoční vernisáže (jako její ukončení).

V případě vernisáží výstav externích vystavovatelů by měla být minimálně část realizace a s ní spojených nákladů přenesena na vystavovatele.

Dílny, vycházky

Jako doprovodný program slouží celá řada aktivit naprosto běžných. K jejich zajištění je potřeba více využít externích spolupracovníků a odborníků. Význam těchto akcí je nejen propagační, ale i v tom, že pomáhají utvářet a rozšiřovat „komunitu muzea“.

Zamýšlíme se na tvorbě programů, jimiž by muzeum vstupovalo do otevřeného prostoru města, které by probíhaly mimo prostory muzea.

Komentované prohlídky, lektorské programy

V nově organizované expozici se chceme více zaměřit na tvorbu komentovaných prohlídek a prohlídek s lektorským programem (především pro školy). Vzhledem k velikosti týmu to ale nikdy nebude masová nabídka. Novou stálou expozici chceme ale již připravovat včetně těchto programů.

Koncepce vzdělávací činnosti

Podle Komenského je muzeum místem ke studiu. Jeho cílem je vzdělávání široké veřejnosti.

Muzeum vždy sloužilo jako nástroj vzdělávání a to především pro školy. Vzdělávání slouží již samotná výstava, v této kapitole máme ovšem na mysli specifickou vzdělávací činnost, která funguje nezávisle na výstavní činnosti, nebo je jejím rozvinutím.

Druhy vzdělávací činnosti

Vzdělávací programy jsou tradičně realizovány v podobě přednášek, seminářů a dílen, nebo kombinací těchto forem.

Vzdělávání pro školy

Zkušenost nám ukazuje, že rozsah této oblasti v našem muzeu není a nemůže být příliš veliký. Školy mají spíše zájem o programy na školách než v muzeu. Se zmenšením prostor se to navíc stává nezbytností (s výjimkou lektorských programů na výstavách).

Muzeum realizuje tradičně několik programů ročně na gymnáziu včetně společných projektů, dále ve spolupráci se ZUŠ Chotěboř a nyní nově s MŠ Libice nad Doubravou. Jiné školy se zatím nepodařilo oslovit.

Nadále se chceme soustředit na udržení dosavadní spolupráce s Gymnáziem Chotěboř. V ostatních případech budeme reagovat na poptávku ze strany škol. Trvale budeme vytvářet lektorské programy k výstavám.

Vzdělávání pro dospělé

Viz předchozí kapitola.

Zásady vzdělávací činnosti

1. Vzdělávací programy vycházejí z filozofie muzea, jejich cílem je tedy na obecné rovině poznání domova, porozumění domovu.
2. Vzdělávací programy reflektují téma roku (vychází z navržené dramaturgie do roku 2025)
3. Vzdělávání v muzeu je svobodné a otevřené.
4. Snažíme se probouzet zájem a otázky.
5. Vzdělávací činnost je druhem zveřejňování sbírek.

Výzkumná činnost

Muzeum je instituce vědecká, odborná, je to výzkumné pracoviště.

Dle platných předpisů se tvorba muzejní sbírky vytváří na základě vědeckého, tedy odborného výzkumu. Jedině s vědecky podloženým přístupem se dá hovořit o provozování muzea, bez odborného zpracování a vedení činnosti muzea, muzeum pouze plní funkci sběratelskou, tedy pouze hromadí jednotlivé předměty.

Poslání výzkumu

Výzkumná činnost má prorůstat celkovou činností muzea, která je jak jejím výstupem, tak cestou realizace výzkumu. **Výzkum a studium jsou základem muzejní činnosti.** Bez výzkumu (studia) nelze realizovat kvalitní sbírkotvornou činnost, ani tvořit skutečnou muzejní expozici.

Výzkumná činnost přímo vyrůstá z filosofie muzea - nemá jít pouze o náhodnou a sporadickou činnost, ale cílevědomou a systematickou činnost, která vychází z koncepce a zaměření muzea, nejde tedy o prvoplánovou aktivitu (nezkoumáme něco, protože je to obvyklé zkoumat), ale náš výzkum má společnosti přinášet poznání, pochopení. Muzeum domova svým výzkumem zachycuje vývoj domova a hmotné doklady o vývoji domova.

Výzkumná činnost muzea nemá být realizována pouze částečnými výzkumy, úkolem muzea je dávat částečné výzkumy dohromady, do jednoho celku.

Základní členění výzkumu

Trvalé obecné výzkumy

Trvalým výzkumným záměrem je již samo shromažďování dokladů a informací o vývoji města a to strukturovaně podle struktury sbírky.

Druhým trvalým výzkumným záměrem je vytváření rešerše pramenů a publikací o regionu – odborných, populárně naučných i populárních.

Třetím pak je recenzování odborné a populárně naučné literatury.

Kurátorské projekty

Výzkumné projekty vycházející ze studia konkrétní sbírky (resp. podsбірky, skupiny či podskupiny). Cílem výzkumu je porozumět sbírce, vytvořit plán zásahů do sbírky, reorganizovat sbírku a interpretovat ji.

Tyto projekty jsou přirozenou a automatickou náplní práce kurátorů. Je ale třeba je formulovat jako projekty a tedy je rozvrhovat v čase a plánovat.

Vlastivědné výzkumy

Výzkumy nesouvisějící přímo se sbírkami, třebaže se jich dotýkají nebo vedou k jejich rozšiřování. Muzeum má být garantem vlastivědného bádání v regionu, musí se tedy na něm také podílet.

Tyto výzkumy jsou tradiční záležitostmi muzeí – jedná se o výzkumy historické, pramenné, přírodovědné apod. Archeologické výzkumy v terénu naše muzeum nerealizuje.

Opět je potřeba tyto výzkumy definovat a plánovat – nesou s sebou vysoké nároky na čas i objem financí (cestovné apod.).

Muzeum – místo ke studiu

Muzeum je přirozenou platformou pro setkávání badatelů a badatelských záměrů. Není to jen služba těmto badatelům, ale zároveň cesta, jak obohacovat a realizovat vlastní výzkumnou činnost muzea, získávat cenné kontakty a konzultace s různě specificky zaměřenými odborníky.

Podpora badatelů

Podpora badatelů není realizace jejich výzkumných záměrů, ani vyčerpávající odpovědi na jejich badatelské dotazy. Něco takového není možné realizovat v malém muzeu.

Podporou badatelů se tak rozumí zprostředkování základní rešerše k jejich dotazům, zprostředkování relevantních sbírkových předmětů a správa odborné (příruční) knihovny.

Z důvodu zkvalitňování této činnosti je potřeba badatelské dotazy i odpovědi na ně archivovat a lépe evidovat.

Prostor pro badatele

Aby badatelé muzeum využívali, musí pro ně zde být vytvořen odpovídající prostor. V první řadě jde o základním způsobem vybavenou badatelnu – oddělenou od kanceláří, vybavenou knihovnou, možností připojení na internet atd. Samozřejmostí je (placená) kopírovací služba.

Prostor pro badatele, který může muzeu pomoci na sebe badatele navazovat, je vytvoření publikačního prostředí pro výsledky jejich výzkumu – sborník, časopis, elektronická podoba časopisu.

Výstupy

Kvalita výstupů

Výstupy výzkumné činnosti by měly být na vysoké úrovni, aby obstály v odborném prostoru. Výzkumná činnost by měla být transparentní, tedy viditelná, formulovaná.

Vzhledem k tomu, že výzkum je záležitostí dlouhodobou a konečné výsledky přicházejí většinou v řádu let, je proto třeba zveřejňovat výstupy částečné.

Kvality výstupů nelze dosáhnout bez aktivní podpory týmu – spolupráce na řešení projektu, vzájemná supervize a recenzování, pomoc s realizací konečných výstupů.

Druhy výstupů

Vzhledem k velikosti týmu je třeba formulovat takové výzkumné záměry, které budou mít výstupy do většiny činností muzea – tedy do výstavní, vzdělávací, propagační i publikační činnosti, nesporně také do sbírkotvorné.

Protože muzeum má sloužit široké veřejnosti, musí i podoba výstupů výzkumné činnosti být rozmanitá, aby se výsledky dostaly k co nejširšímu počtu lidí. Jednotlivé druhy výstupů ovšem tvoří mezi sebou hierarchii, která výstupy strukturuje. Vrcholným výstupem je monografické dílo, na které je ale třeba klást nejvyšší nároky. Dalšími výstupy jsou: studie, odborné zprávy, restaurátorské záměry, výstavy, přednášky apod.

Protože naše činnost má vést ke zhodnocování sbírky muzea, tak nemůžeme vynechat dlouhodobě hodnotné výstupy, jejichž okamžitý efekt ale bývá menší.

Výstava jako výstup výzkumné činnosti má obvykle dopad v krátkém časovém horizontu širší, ale její působnost v čase je krátká, vydání kvalitní monografie pak má svou působnost opačnou – v krátkém horizontu nepůsobí masově, její působnost je ale dlouhodobá.

Základní organizace výzkumu

Pro zvládnutí výzkumné činnosti v našem malém týmu jsme domluvili tato jednoduchá pravidla:

1. Každý kurátor vypracuje jeden, **maximálně** dva výzkumné záměry, které stručně formuluje (cíl, metodika, očekávané výstupy...)
2. Výzkumné záměry budou zveřejněny a veřejnost bude informována o postupu práce na jejich realizaci
3. Definované výzkumné záměry budou každý rok aktualizovány – výzkum, obzvláště v našich podmínkách, se vyvíjí, tzn. že se jeho realizací stále více profiluje

Ke zveřejňování práce na výzkumu bude sloužit platforma „Chotěbořský Čmelák“, výroční zpráva a web muzea.

Publikační činnost

Cestou, jak zveřejňovat výsledky činnosti muzea a jak je uchovávat v dlouhodobém horizontu, je publikační činnost. Ta s dějinami českého muzejnictví přímo souvisí. Pokud se hlásíme k odkazu Františka Palackého, měli bychom reflektovat i tuto jeho část pojetí historické a vlastivědné práce (František Palacký byl zakladatelem a prvním dlouholetým redaktorem Časopisu muzea království českého, nyní Časopis Národního muzea).

Zároveň s tím muzeum podporuje fenomén Chotěboře jako Malého města knihy. Chotěbořská edice včetně Chotěbořského Echa je ojedinělým projektem, který si zaslouží podporu a pozornost.

Zásady tvorby publikací

1. Stálost, pravidelnost – část publikační činnosti by měla být pravidelná ovšem s ohledem na to, aby přespříliš nezatěžovala malý tým.
2. Rozmanitost – muzeum slouží široké veřejnosti, tomu musí odpovídat i skladba publikačních výstupů (monografie, popularizační články, zprávy, odborné studie)
3. Vysoká kvalita – musíme dbát na splnění odborných parametrů našich publikací, u odborných článků důsledné odkazování, pravdivost a relevance informací, stylistická úroveň, gramatika a grafická úroveň publikací.
4. Dostupnost – většina publikací by měla být realizována jako snadno dostupná, vedle toho je ale smysluplné i tvoření publikací na tak vysoké úrovni, že tomu bude odpovídat i jejich vysoká cena.

Hlavní potíže publikační činnosti

V realizaci této činnosti se ale potýkáme se dvěma zásadními problémy:

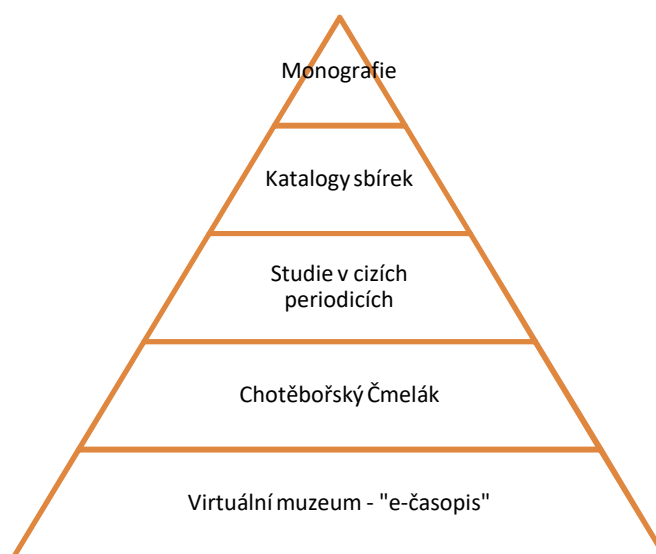
1. ekonomičnost publikací - sborník a monografii jsme publikovali přes edici města, výsledkem ale byla publikace poměrně drahá a zbytečně vysoký náklad (obzvlášť u sborníku), našli jsme ale možnost, jak takovou publikaci vydat levněji a s rozumnějším nákladem.
2. velikost pracovního týmu - ten samozřejmě limituje počet publikací, v případě studií a monografií to není vážný problém, výrazně nás to limituje v případě tvorby elektronického časopisu, který by nám sice mohl výrazně pomoci, ale který vyžaduje intenzivní péči (obsah musí být živý)

Návrh struktury publikací

Jak ukazuje diagram, publikační činnost tvoří pyramidu, kde základem je internetový časopis (web) – umožňuje rychlé publikování, kratší a středně dlouhé články, má potenciálně nejširší dopad, ale články zde mají krátkou životnost.

Menší obdobou elektronického časopisu je Chotěbořský Čmelák vydávaný společně s Chotěbořským Echem, jehož smysl je popularizační.

Vrchol pyramidy pak tvoří monografie – tedy rozsahem větší samostatné dílo, uzavřené svým tématem. Má dlouhodobý dopad, ale jeho tvorba je časově velmi náročná.

O stupeň níže jsou katalogy sbírek, které slouží jako badatelské pomůcky, mohou ale dosáhnout i úrovně monografií. Jejich tvorbu předpokládáme v souvislosti se zaváděním systematické evidence.

Autorské knihy

Specifikem naší publikační činnosti by mohla být tvorba autorských knih. Většinou jde o ručně vytvořenou knihu (publikaci), na níž se podílí chotěbořská veřejnost (návštěvníci muzea). Vzniká tak velmi cenná publikace, která zhodnotí naši sbírku a stane se unikátním dokladem tvořivosti a myšlení Chotěbořanů. Jedna taková kniha již vzniká: Chotěbořská Bible. Z dalších uvažovaných projektů je např. herbář (Pavla Benešová).

Jde o doplněk programu muzea.

Propagace

Potřebujeme propagaci, která bude zároveň muzejní činností.

Dnes je již běžné, že firmy najímají zvláště odborníky na tvorbu kvalitního produktu (v našem případě je produktem výstava, program, publikace atd.) a vedle toho specialisty, kteří se věnují výhradně propagaci. V případě našeho muzea je obojí úkolem odborných pracovníků muzea. Tým muzea je ovšem velmi malý, tvoří ho odborníci na muzejní práci, nikoliv na propagaci. Propagaci nerozumíme, neděláme ji profesionálně.

Přítom o úspěšnosti programu často rozhoduje i jeho propagace.

Neočekáváme v této věci nějaké zásadní změny, proto se chceme pokusit naši propagaci navzdory tomu, že je to již téměř za hranicemi možností malého týmu, zkvalitnit.

Pomoci by nám měly tyto tři kroky:

1. sjednocení podoby propagace – musíme do naší propagace vnést jednotící prvek
2. plánování – propagace musí být v základních krocích konkrétně naplánovaná společně s programem
3. posílení spolupráce s dalšími institucemi – společně s dalšími, především s IC, bychom chtěli vytvořit manuál pro propagaci muzea (co, kdy, jak)

Hlavním propagátorem muzea musí být město jako takové.

Hlavní zásady propagace

Nemáme zcela představu, co a jak a kdy správně udělat, chceme ale, aby propagace (tedy to, čím se tvarujeme navenek, ale i dovnitř) splňovalo tyto dvě zásady:

1. **chceme inteligentní propagaci** – pod tím si představujeme takovou propagaci, která je nesena myšlenkou a myšlenku rovněž sděluje (nejde tedy o prvoplánovou propagaci, jejímž jediným účelem je, že svítí do všech stran „utratte u nás peníze“)
2. **chceme etickou propagaci** – tedy takovou, která bude v souladu s etikou organizace, znamená to i tolik, že naše propagace nesmí snižovat hodnotu muzea (tedy nemůže být na úrovni laciné reklamy na prací prášky)

Naše přihlášení se ke Zdenku Rykrovi nás zavazuje i v oblasti propagace.

Struktura propagace

Propagační strategie muzea, pokud se o něčem takovém vůbec dá mluvit, byla dosud postavena na naprosto základních metodách: plakát, pozvánka na webu, článek v novinách. Nárazově se využíval městský rozhlas, případně další média (ČT, rozhlas apod.).

Při tvorbě propagace potřebujeme odlišit dvě úrovně: krátkodobou a dlouhodobou.

Krátkodobá propagace

V posledních letech se muzeum věnovalo téměř výhradně krátkodobému propagování jednotlivých výstav a akcí pomocí výše uvedených kanálů. Krátkodobá propagace ale musí vycházet z dlouhodobé, která roste z koncepce muzea, z jeho vizí a plánu.

Krátkodobá propagace má upozornit na aktuální program nebo akci. Musí být proto výrazná a nepřehlédnutelná.

Nedostatky:

1. plakát velikosti A4 a A3 není plakát – vyvěšení plakátku A4 uvnitř IC nám nepomůže. Je potřeba odpovědět si na otázky: jak se rozhoduje o reklamní ploše pro muzeum? Může mít někde ve městě muzeum vlastní propagační plochu?
2. dosud velmi málo využíváme sociálních sítí

Dlouhodobá propagace

Potřebujeme, aby základem propagace byla dlouhodobá činnost, která nebude postavena na informování o naprosto konkrétní akci, ale spíše o zveřejňování toho, čím muzeum je, kam směřuje, proč jej lidé mají obecně brát na vědomí.

S tím v první řadě souvisí nutnost vytvoření dlouhodobých propagačních materiálů, tedy těch, které budou moci fungovat delší dobu. Obvykle jsou postaveny na stálé expozici, nás situace nutí jít jinou cestou, což můžeme obrátit ve svůj prospěch.

Nyní se tato kapitola odsouvá. Dokud nebude vyřešené umístění muzea a tedy i jeho možná podoba, pak nemá smysl řešit dlouhodobou propagaci, kromě promýšlení jednotlivých kroků na obecné úrovni.

Propagace činností

Ideální je, když se muzeum propaguje samo již tím, že existuje. Tedy že ho propaguje činnost samotná. Tomu slouží především vnější podoba muzea – např. architektura (ta nás ale v tomto případě limituje) a také stálá přítomnost muzea ve veřejném prostoru – prostě fakt, že na muzeum je stále vidět.

Z této představy roste i náš projekt virtuálního muzea – budeme publikovat články, fotografie apod., navazovat dialog, budeme se věnovat muzejní práci a zároveň tím budeme muzeum propagovat.

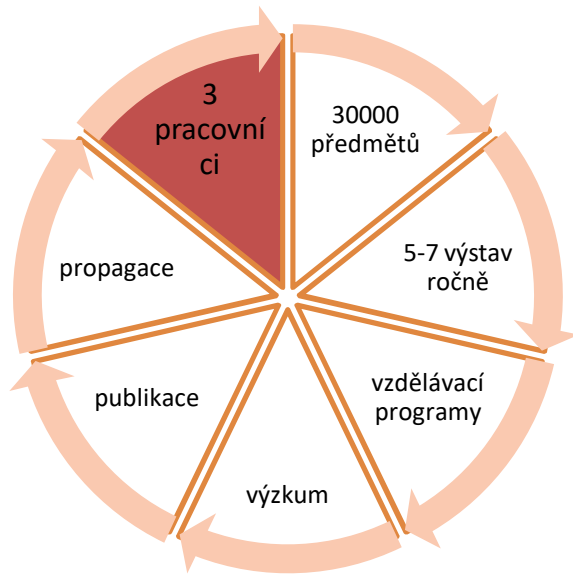
Takovou propagací je i trvalá přítomnost v cizích odborných periodících, které cílí na znalejší a zainteresovanější veřejnost.

Dále sem řadíme pořádání jednorázových kulturních akcí, muzejních festivalů apod. Ty jednorázově zviditelňují muzeum a v jeden okamžik mají potenciál přivést větší počet lidí. Muzeum se pouze musí vyvarovat laciných akcí, musí zůstat důvěryhodné, opravdové, zkrátka musí zůstat muzeem (uspořádat velkou gotickou akci a nevědět nic o gotice je nepřípustné, i když by to lidi bavilo).

Otevřené muzeum

Pavla Benešová: máme dobré nápady, ale bez lidí to nepůjde

Ve všech oblastech činnosti muzea narážíme na jednu překážku. Tou je velikost týmu. Že jde o objektivní překážku, nám snadno ukáže následující diagram:

Je to odvěký problém našeho muzea. Prvním krokem je samozřejmě přizpůsobení ambicí muzea, vycházet z reality malého muzea, pokud ale chceme, aby muzeum prosperovalo, rozvíjelo se a zůstalo muzeem, nemůže zcela vypadnout žádná činnost, přičemž přibližně v polovině činností nelze ani ubírat.

Muzeum se proto neobejde bez pomoci dalších lidí, převážně dobrovolníků. Tak tomu bylo od počátku – vlastní muzejní činnost měla být zajištěna musejním spolkem. Faktem ovšem je, že takové uskupení je vždy dočasné a musí se proto znovu a znovu zakládat.

Pavla Benešová svou poznámku myslí ale ještě jinak: řada našich projektů má smysl teprve tehdy, když se stanou projekty komunity, když aktivizují lidi a ti pak dále projekt ponесou a budou rozvíjet.

Muzeum musí být místem, kde se dají uskutečňovat sny.

Naším cílem je nalít cestu, jak znovu založit platformu podobnou „muzejnímu spolku“, muzejnímu kruhu, mnohostranu..., v němž by muzeum hrálo roli koordinátora, garanta a rovného člena. Pokusíme se proto i pomocí virtuálního muzea navázat dialog s veřejností a přes tento dialog je vtáhnout do muzea.

Zde se ale musíme zároveň vymezovat. Z hlediska kompetencí a odpovědnosti, protože odpovědnost bude vždy zůstat výhradně na týmu muzea. Proto musí zůstat výhradní oblastí pracovníků muzea odborná správa muzea, včetně rozhodnutí v oblasti koncepce muzea (pokud nezasahuje do řízovací listiny). Tím bude tým muzea zajišťovat zachování muzea a zároveň bude mít možnost utvářet podmínky pro každého, kdo by měl zájem do muzea vnést kus svého snu.

Organizace práce

Složení týmu

Zevnitř lze čelit nedostatkům malého týmu zlepšením organizace práce.

Nově jsme vytvořili tým skládající se ze 3 kurátorů a 1 průvodkyně na HPP. Jako výpomoc jsou využíváni externisté na DPP (pravidelně 1 průvodce, lze ale i na jiných pozicích).

Odborní pracovníci tak nejsou rozlišeni mírou odbornosti, ani rozsahem kompetencí a za svou práci jsou rovným způsobem odměňováni.

Kurátor

Základem týmu je kurátor, tedy odborný pracovník s úplnou odpovědností za celek muzea. Podstatou pozice kurátora je přitom **péče, pečování, ochrana, služba**. Vedoucím pak je vždy jeden z kurátorů.

Požadavky na kurátora

Úplné vysokoškolské vzdělání (min. titul Bc., raději Mgr.) v oborech humanitních, všeobecných (historie, muzeologie, dějiny umění, ...), případně v oborech významně zastoupených ve sbírkách (např. geologie). Po nástupu absolvování muzejní propedeutiky při AMG (s výjimkou absolventů muzeologie).

Úkoly kurátora

1. péče o sobě svěřenou sbírku (kompletní péče od uložení, hlídání stavu, studia k evidenci, získávání přírůstků atd.)
2. poradenství ostatním kurátorům ve věci jejich sbírek
3. tvorba výstavních projektů a jejich realizace
4. tvorba a realizace vzdělávacích programů
5. tvorba a realizace výzkumných projektů
6. spolupráce na výzkumných aktivitách kolegů
7. péče o badatele, zodpovídání badatelských dotazů, rozdělování především na základě souvislosti se svěřenými sbírkami, případně se specializací kurátora, znalostmi, zkušenostmi
8. zajišťování zápůjček a výpůjček
9. podílení se na publikační činnosti muzea
10. propagační činnost (tvorba plakátů, pozvánek apod., článků)

Úkoly vychází z pracovní náplně.

Týmová práce a týmové rozhodování

Malý tým nemůže dobře plnit své úkoly bez skutečné spolupráce – vzájemné podpory, kontroly, vzájemného poskytování zpětné vazby a to se společným cílem: dosáhnout kvalitního výstupu.

Veřejnost musí vnímat muzeum, nikoliv jednotlivé pracovníky (Muzeum udělalo nádhernou výstavu X Novák udělal výbornou výstavu).

Zároveň je ale nutná osobní profesionální odpovědnost každého pracovníka.

Metodika a standardizace

V muzeu dosud chyběla metodika pro opakující se činnosti včetně těch naprosto základních. Důsledkem je řada pochybení, nejednotnost a tudíž zhoršená orientace (např. v evidenci sbírek), nesystematičnost a chaotičnost. Rovněž se zaměstnanci dostávají do obtížných situací, kdy při řešení problémů nemají po ruce žádnou oporu.

Proto je třeba vytvořit řadu metodik ve většině oblastí činnosti muzea, které budou definovat postupy a možná řešení, včetně metodik procesních, řídicích samotné rozhodování.

Tím se naše postupy standardizují a muzeum bude transparentnější a bezpečnější jak dovnitř, tak navenek.

Nutné oblasti standardizace

1. evidence sbírek - definování pojmů, strukturace sbírky a její klíčování, přesná metodika zápisu (pravidla psaní názvů fondů apod.)
2. zpracovávání badatelských dotazů - co lze nebo nelze při pouhém dálkovém kontaktu, kde je nutná fyzická návštěva
3. jednání s vystavovateli - co nabízíme, co požadujeme, meze vyjednávání
4. postup výpůjček
5. metodika tvorby výstav - postup, co třeba předložit, jak tvořit návrh...
6. sjednocení propagace - strategie, zásady, pravidelnost..., kam co poslat, kolik plakátů, koho vždy pozvat na vernisáž
7. postup při vyjednávání o restaurování
8. digitalizace sbírek
9. vytváření fotografického archivu na PC a zálohování
10. jednání s pamětníky
11. nakládání s dokumentací
12. komunikace s médii

Plánování

K naplňování dlouhodobých a složitých úkolů je potřeba kvalitní a promyšlené plánování a to takové, na němž se podílí celý tým. Dosud se plánovala nanejvýš jedna až dvě sezóny dopředu a to téměř výhradně pouze výstavy a jednotlivé projekty restaurování.

K plánování je nutná vzájemná informovanost týmu. V té je třeba udělat nejvíce: většina konkrétní práce je totiž samostatná.

Zavedené nástroje:

1. oficiální porady se sdíleným zápisem – v přibližně týdenní frekvenci
2. závazné a včasné rozvrhování služeb a dovolených a prací přesčas (zodpovědnost vedoucího)
3. roční a čtvrtletní zprávy kurátorů a plány kurátorů
4. jednání Poradního sboru pro sbírkotvornou činnost

Další nástroje:

1. tvorba portfolií kurátorů – zpětná kontrola
2. projektování – určité vědomé spoutání konkrétní činnosti do jednoho definovaného celku, stanovení cílů, postupů, časový harmonogram, finanční nároky

Financování muzea

Roční náklady na provoz muzea činí přibližně 1800000 Kč. Většina nákladů je dlouhodobě kryta dotací města, v minimální míře se podílí vstupné a výnosy z vedlejší činnosti. Jiné zdroje se podílí jen sporadicky.

Až dosud byl rozpočet muzea tvořen velmi přibližně a rámcově a výdaje se kromě fixních nákladů příliš neplánovaly. Výjimku v tomto tvoří pouze restaurování.

Je potřeba přistoupit k podrobnějšímu rozpočtování činnosti muzea tak, aby bylo hospodaření transparentnější, systematictější a zároveň nám dávalo důležitou zpětnou vazbu o skutečných nákladech na různé typy akcí.

To souvisí s plánováním většiny činností muzea. Zůstáváme samozřejmě stále na úrovni plánu - vždy do něj může vstoupit něco nečekaného, co plánované výdaje pozmění.

Plánování rozpočtu

Jak je vidět níže, rozpočtování by mělo být podloženo projektováním (tedy písemným rozpisem záměrů), zároveň platí zásada, že samotné projektování by nemělo být neúměrně časově náročné (tedy stejně dlouhé nebo i delší než samotný projekt). V projektování nejde o vysoce stylistický text, naprosto přesné propočty, ale o racionální zvážení, analýzu, rozvahu, které musí být každý kurátor vzhledem ke svému dosaženému vzdělání samostatně schopen.

Péče o sbírky

1. plánování nákupů do sbírek
2. plán restaurování na každý rok (dělá se již dlouho)
3. plán zlepšování kvality uložení sbírek

Výzkumná činnost

1. plán výzkumných cest (náklady na cestovné)
2. náklady spojené s prezentací výsledků výzkumu (např. cesta na konferenci, konferenční poplatek...)
3. materiálové náklady
4. projektování by mělo zahrnovat rozpis jednotlivých činností i s časovou rozvahou

Výstavní činnost

1. předpokládané náklady na výstavu součástí návrhu výstavy (samozřejmě přibližné, např. počet panelů, materiál na instalaci, výpůjčky - náklady na dopravu, konzervování, tvorba kopií, pořízení pomocného materiálu, tvorba katalogu...)
2. každá výstava bude mít určenu v rozpočtu částku, kterou se bude tvůrce řídit

Vzdělávací programy

1. rozpočtování nákladů spojených s přípravou programu
2. náklady spojené s realizací každého programu
3. z průměrného počtu vzdělávacích akcí odvodit částku určenou na realizaci vzdělávacích programů

Rozpočtování dalších akcí

1. součást plánu
2. časová a personální náročnost
3. materiálové požadavky
4. propagace

Publikační činnost

1. opět plánování předpokládaných publikačních výstupů v daný rok
2. vyčíslení předpokládaných nákladů na určitý typ publikace ve vztahu k ceně
3. u knižních a časopiseckých publikací distribuovaných jako zboží cílem stanovení takové ceny, která minimálně pokryje náklady

Hodnocení návratnosti

Součástí hodnocení uskutečněných projektů musí být analýza návratnosti a smysluplnosti vydaných peněz. Nelze však uplatňovat jednoduchý ekonomický ukazatel nákladů v porovnání s výnosy, v hodnocení se musí výrazně přihlížet k dlouhodobému přínosu konkrétního projektu (např. náklady na publikaci v porovnání s počtem odebraných publikací, resp. prodaných, kvalitní publikace působí mnoho desetiletí, je zdrojem poznání i po dlouhé době, nebo akce, která nepřitáhne masu lidí, ale působí pozitivně z hlediska budování dobrého jména organizace, má vysokou přidanou hodnotu, která samotnou akci překračuje).

V hodnocení je třeba zavést i přibližné (minimálně) vyúčtování každé akce a každého projektu. Je to důležité pro další plánování. Zahrnout veškeré náklady a výnosy s výjimkou personálních.

Zajišťování financí

Financování muzea našeho typu bude vždy z větší míry závislé na veřejných financích (dotaci města). Přesto by chtělo zvětšit podíl dalších zdrojů. Při zvážení současné velikosti týmu a rozsahu pracovních úkolů a jejich náročnosti ale nelze očekávat, že by se z kurátorů muzea nebo vedoucího mohli stát zároveň fundraiseři, tato oblast bude vždy okrajová.

Zvýšení podílu vstupného

promyšlení cenové politiky a zároveň aktivity směrem ke zvýšení návštěvnosti

1. zatraktivnění muzea - náplň pro děti a pamětníky (musíme jít od obsahu, teprve na to propagace)
2. zlepšení propagace (využití možností internetu), dlouhodobá propagace v širokém měřítku (např. naše muzeum ve spojení se Zdenkem Rykrem, inteligentní propagace)
3. cenová politika - experimentálně zkusit nahradit vstupné dobrovolným vstupným při minimální částce 1 Kč, podobně postupovat i při dalších akcích (jedině experimentem můžeme zjistit, co je pro muzeum vhodnější, pokud by výsledek byl stejný nebo lepší, pak by bylo pro muzeum takovéto vstupné vhodnější)

Využívání grantů

zvládnout tuto problematiku tak, aby byla častěji využívána a to efektivně (tedy že zajištění 5% podílu z nákladů nebude představovat půlroční práci jednoho člověka) může pomoci pouze dlouhodobé plánování činnosti muzea (např. podpora akvizic z MK je možná vlastně jen při plánování akvizic, jinak je spíše věcí náhody)

Zpoplatnění dalších služeb

Badatelé dnes neplatí za návštěvu nic, přitom se jim věnuje jeden pracovník a to minimálně hodinu, přijde-li 20 návštěvníků, věnuje se jim jeden průvodce také hodinu, ovšem méně intenzivně, přesto platí apod.

1. vypůjčky (je třeba odlišovat mezi institucemi, které si od nás vypůjčují předměty k výstavním a dalším účelům, pokud jde o instituce komerční, pak by mělo být vypůjčení zpoplatněno nebo vyrovnáno jinou protihodnotou)
2. reprodukční práva (to samé, je třeba rozlišovat mezi jednotlivými projekty - publikace jiného muzea, soukromý projekt apod., co nám přinese atd., pořízení reprodukce by nemělo zatížit rozpočet muzea, buď jej plně zajistí žadatel, nebo uhradí s tím spojené náklady. Muzeum by nemělo dotovat soukromé projekty - viz. film paní Culkové, to je výsledek špatného hospodaření s veřejnými penězi).
3. badatelské poplatky - badateli se věnujeme více než návštěvníkovi, přitom návštěvník platí, kdežto badatel ne, problém ovšem je, pokud s badatelem jednáme pouze přes internet.
4. komentované prohlídky - odlišit běžnou návštěvu od komentované prohlídky vstupným.

Sponzoring, dary

Stejně jako v případě grantů, kurátoři nikdy nebudou mít čas vyhledávat systematicky sponzory a dárce, musíme ale jasně definovat naši nabídku: co můžeme sponzorům nabídnout (logo na webu, zmínění ve výroční zprávě, uvedení v Chotěbořském Čmelákovi apod.). Tomuto by mohl výrazně pomoci fungující alternativní web muzea přesahující úzkou působnost muzea samotného.

ČÁST III. – DÍLČÍ KONCEPCE A METODIKY

Koncepce pro podsbírku knih

Základní charakteristika sbírky

Sbírka knih je především sbírkou, tedy souborem předmětů, které chráníme jako cenné doklady o naší kultuře. Zároveň ji však můžeme nazvat všeobecnou knihovnou, převážně vědeckou. Zahrnuje velmi rozmanité oblasti a obory odpovídající vlastivědnému určení muzea.

Hodnota sbírky vyrůstá ze sbírky jako celku, který je třeba jako nedělitelný, ve fondech sbírky jsou zároveň uchovávány některé knihy hodnotné sami o sobě – to se týká především rukopisů a starých tisků.

V současnosti obsahuje přibližně 2200 svazků, které popisují vývoj tištěné knihy od počátku knihtisku v Evropě až po současnost, tisků do roku 1800 je přibližně 150 svazků. Zároveň s tím sbírka dokumentuje vývoj **chotěbořské knihy** a je dokladem rozvoje čtenářské základny i vzdělanosti města.

Nejvíce svazků je ze století 20. Nejméně ze současnosti. S postupujícím časem směrem k současnosti se fond sbírky co do titulů stále více regionalizuje a méně zobrazuje strukturu čtenářského zájmu. Důvodem je mohutné rozšíření knihy v moderní společnosti. Vytvářet fyzický obraz čtenářského zájmu již není tak významný a ani prostorově možný.

Sbírka rovněž obsahuje okolo 100 rukopisů.

(Přesná čísla nyní neuvádíme, protože sbírka prochází reorganizací).

Smysl sbírky knih

Smysl sbírky knih vychází z celkového smyslu našeho muzea.

Knihy a knihovny podávají obraz „Chotěboře-domova“ ve všech jeho aspektech: zachycují poznatky o rozvoji hospodářství, správy atd., jsou to prameny k poznání vývoje, ukazují na rozvoj čtenářské obce, zásobování knihami, úroveň vzdělanosti.

Sbírka knih je zároveň sama cenným historickým pramenem pro studium historie našeho muzea, ukazuje svými svazky, k jakým hodnotám se muzeum v určité době přiklábělo (např. shromažďování literatury o partyzánech po II. světové válce, o husitství apod.). Jeho součástí je i soubor publikací vytvořených muzeem.

Specifickým úkolem sbírky je utvářet obraz vývoje „chotěbořské knihy“, tedy knihy vytvořené v našem městě: zde vytištěné, zde vydané, zde napsané.

Stručné historické poznámky

Knihy jsou součástí sbírky muzea od samotného počátku. Velmi brzy se z knih stala samostatně vnímaná sbírková skupina, která se trvale aktivně rozvíjí a to jak dary, tak cíleným nákupem.

Zčásti kopíruje badatelskou knihovnu, která vznikala paralelně s ní.

V historii do sebe pojímala knihy z několika větších knihoven: městské, učitelské, Neudoerflovy, dočasně zámecké a Josefa Chadraby.

S proměnami muzea se přirozeně měnilo i uložení knih, dosud však nevedlo k většímu zlepšení. Z hlediska důstojnosti bylo nejlepším obdobím 80. let, kdy byla instalována muzejní knihovna v oratoři.

Využití sbírky není zmapováno. Nejvýznamnější výstavou, na níž se ukázaly knihy z muzea, byla Národopisná výstava československá v roce 1895. V devadesátých letech pak proběhla druhá velká výstava starých tisků.

Jinak je sbírka knih druhá nejvyužívanější z pohledu badatelského zájmu.

Sbírka neměla nikdy zvlášť formulovanou koncepci.

Zásady rozvoje sbírky

Skladba sbírky vyvolává dojem, že do sebe pojímala vše, co přišlo. Při rozvoji sbírky je ale třeba zohledňovat rozvoj knižní kultury, tedy rozšíření čtenářské obce a produkce knih. Čím v mladší jsme době, tím méně můžeme sbírat „vše“. Zatímco u starých tisků (do 18. stol.) a zároveň ještě ve stol. 19., kdy byla čtenářská obec málo početná a knih také nebylo mnoho, je odůvodněné zachytit každou knihu, která se v regionu objevila a měla tak zde vliv, ve století dvacátém a v současnosti již je knih tolik, že bychom něco takového nemohli zvládnout.

Chotěbořská kniha

Ve dvacátém a dvacátém prvním století musíme zdůraznit tzv. „chotěbořskou knihu“. Tou je kniha, která:

1. vznikla autorstvím rodáka nebo obyvatele Chotěboře (spisovatele, ilustrátora, grafika)
2. je knihou o takovémto autorovi
3. zabývá se Chotěboří
4. jako kniha vznikla v Chotěboři (vytištěná chotěbořskou tiskárnou)
5. je vydaná v Chotěboři (unikum je edice Města Chotěboře, dělá z našeho města Město knihy)

Příspěvky z knihoven

Je otázkou, kdy přijmout do sbírky některou knihu jen proto, že pochází z konkrétní knihovny včetně knihovny veřejné.

1. Zvažujeme hodnotu takové knihy v rámci původní knihovny (např. jedna z nejoblíbenějších knih, nejvíce půjčovaná),
2. Obecná hodnota knihy – přijímáme mimořádně hodnotné knihy z chotěbořských knihoven (i domácích), i když se obsahem nijak k regionu nevztahuje

3. Kniha významná pro majitele, který je významnou osobností Chotěboře a o kterou se muzeum zajímá (např. kniha, která zásadně ovlivnila autorovu tvorbu – pozn. Z jeho knihovny)
4. Knihy s věnováním – např. věnoval muzeu, věnoval městu, věnoval městské knihovně...

Zásada ucelenosti řad

Každá sbírka je cenná především svou uceleností, tedy tím, že obsahuje celkovou řadu určitého druhu předmětů. Proto je třeba se zaměřovat na doplňování řad – různá vydání významného díla (např. u Ignáta Herrmanna, Palackého Dějin národa českého...), pokud možno úplné dílo určitého autora nebo z určité oblasti.

Zhodnocení současné sbírky knih

S ohledem na předešlou kapitolu je třeba přehodnotit každou knihu ve sbírce a případně navrhnout její vyřazení. Z důvodu nároku na prostor by se měly vyřadit knihy pro sbírku bezcenné, nevyužitelné, neodůvodněné.

Dále snížit počet „duplikátů“. Je únosné uchovávat u významnějších publikací max. do 5 kusů, spíše tak 1-2 pro případ poničení nebo ztráty.

Zároveň je třeba ale zachovat podobu knihovny takovou, aby vypovídala i sama o své historii, tedy o zájmu jednotlivých správců sbírky, případně přispěvatelů z jednotlivých etap vývoje.

Rozvoj jednotlivých podskupin

Zvýrazněné podskupiny

Pokračujeme v rozvoji všech podskupin, případné zvýraznění nebo naopak útlum se týká až tzv. podskupin II. úrovně. Některé pro muzeum mají pouze historickou hodnotu z hlediska historie muzejní knihovny a není tedy třeba je dále rozvíjet, jiné naopak.

Zvýrazněné tak jsou především podskupiny určené jako „region“ nebo „Chotěboř“ (historie region, historie Chotěboř atd.).

Církev

Nejcennější podskupina naší sbírky. I při zdůraznění regionality se zaměřit na co nejucelenější oborový obraz sbírky. Doplnit sbírku o současné modlitební knížky a bible (zcela chybí 21. stol.). Od 20. stol. také nejsou žádné zde používané sbírky kázání.

Ze současnosti můžeme utlumit „nauku“, zejména literaturu teologickou.

Věda a filozofie

Rozvíjet čistě regionálně jako „Chotěbořskou knihu“.

Školství

Podskupina navázala na krátkou existenci Pedagogického muzea v Chotěboři a tomu odpovídá i její obsah, naše muzeum ale není a ani nemůže být skutečným pedagogickým muzeem, proto je třeba se zaměřit výrazně regionálně – nemá smysl pokračovat v rozšiřování sbírky učebnic (až na výjimky).

Zaměřujeme se na:

1. publikace o chotěbořském školství
2. rukopisy vzniklé při výkonu učitelské profese
3. školní časopisy a sborníky

Historie

Opouštíme sbírání publikací z obecných dějin (českých a světových), v tomto ohledu se zaměřujeme na historiografii regionální (o užším regionu) a historii Chotěboře. V souvislosti s významem Palackého pro region a jako výpověď o aktivním historiografickém poznání v Chotěboři sbíráme stěžejní přehledové dějepisné práce (před i po Dějinách národu českého) a to za účelem zachovat obraz základního vývoje naší vlastní historiografické práce (o co se v určitém období nejvíce opíráme).

Ve skupině rukopisů se zaměřujeme na sbírání deníků, rodinných kronik, sepsaných vzpomínek, památníků apod.

Vlastivěda

Podobně jako v případě Historie. Zaměřujeme se na sběr vlastivědných publikací o Chotěbořsku: průvodci Chotěboří a nejbližším okolí, památky apod.

Muzea

Nově se zaměřujeme především na publikace našeho muzea (včetně neoficiálních): sborníky, časopisy, monografie, katalogy.

Z obecné muzejní literatury pouze naprosto stěžejní díla nebo taková, která zásadně ovlivnila muzeum, případně pojednávají o výstavě či jiném projektu spjatým s naším muzeem.

Hospodářství

Obchod, průmysl a řemesla a zemědělství. Zaměřujeme se čistě regionálně, vyhledáváme publikace specifické pro náš region.

Správa

Zdůrazňujeme místní samosprávu, podskupiny II. úrovně „politika“ a „legislativa“ v návaznosti na místní samosprávu a region.

Společnost

Sbíráme literaturu spolkovou, dokládající občanský život v Chotěboři (Sokol, skauting, dobrovolní hasiči atd.).

Osobnosti

Z hlediska významu rozvíjíme především tyto podskupiny: Herrmann, Křivský, Sláma, Rykr, Prucha, Boštík, Janáček, Zeman (nově vzniklý fond)...Neudoerfl.

Naopak dále nerozvíjíme fond Borovský Karel Havlíček a TGM. Fond TGM zvažuji navrhnout na zrušení.

Umění

Na základě „Chotěbořské knihy“. Sběrka nemá skutečnou možnost podávat reálný obraz o beletrii, či poezii, která byla a je v Chotěboři čtena.

Encyklopedie

V současné době je encyklopedií ze všech oblastí nesmírně mnoho, proto tuto podskupinu již nevnímáme jako stěžejní. Sledujeme souvislost autorskou.

Lingvistika

Dosud zahrnovala různé gramatiky a jazykové příručky a slovníky. I to dnes již nemá smysl, proto rozvoj této podskupiny utlumujeme.

Periodika

Sbírání periodik je problematické, protože má smysl u trvalého sbírání celých řad. Na to nemám naše muzeum dostatek prostoru, proto se zaměřujeme pouze výběrově na periodika, která přinášejí něco Chotěboři (např. sborník Havlíčkobrodsko), odrážejí historii muzea (Časopis Národního muzea, ale pouze již vzniklá řada),.

Dále se snažíme sbírkou postihnout úplný obraz v Chotěboři vydávaných periodik, tedy pouze výběrová čísla.

Zkoušíme dále rozvíjet sbírku kalendářů.

V případě hlavního městského periodika Chotěbořského Echa uchováváme výběrová čísla, zároveň vytváříme sbírku vlastivědných a muzejních článků (tedy ne celá čísla).

Vykonané úkoly ve sbírce knih

Se sbírkou knih se pracuje intenzivně od roku 2015. Od té doby prošla sbírka mnoha změnami:

1. byla dvakrát přesunuta, naposledy v roce 2018 z důvodu změn prostor
2. postupně jsou knihy zbavovány igelitových obalů
3. staré tisky byly opatřeny speciálními krabicemi

4. bylo zahájeno restaurování starých tisků (do konce tohoto roku 4 svazky), na rok 2019 plánovány další čtyři
5. byly navrženy k zapsání knihy z příruční knihovny
6. byla navržena na vyřazení některá periodika
7. sbírka byla systematizována, některé fondy byly zrušeny, některé vznikly nově
8. proběhlo studium sbírky s cílem jednotlivé svazky lépe určit
9. vytvořena elektronická depositární kniha (zatím jen v Excelu)
10. zformulován výzkumný projekt nazvaný „Historie muzejní knihovny“
11. byla vytvořena základní metodika správy sbírky knih

Rozvrh práce se sbírkou knih

Péče o sbírku

1. pokračovat v restaurování starých tisků, ročně alespoň 2 knihy
 - a. na rok 2019 návrh 4 tisků
 - b. v roce 2019 vytvořit dlouhodobější detailní plán restaurování
2. zlepšení uložení knih
 - a. v roce 2019 dokončíme projekt krabicování uložením svazků nedatovaných (pravděpodobně před nebo kolem roku 1800)
 - b. nahrazení igelitových obalů papírovými z nekyselého papíru nebo lepenky – příprava projektu „dobrovolnické dílny“
3. přeznačení knih podle nového členění sbírky – během roku 2019-2020
4. dozapsání sbírky do elektronické evidence Bach – během roku 2019 alespoň v minimální podobě
5. zavedení systematické evidence – 2019
6. přeřazení špatně zařazených knih – 2019

Zveřejňování sbírky

Knihy nepatří mezi předměty, které se nejlépe přibližují výstavou, proto je potřeba vytvořit další projekty, jimiž sbírku poskytneme veřejnosti.

1. Biblická čtení se sbírkovou knihou
2. Čtenářské dílny se sbírkami knih
3. Digitalizace knih a virtuální výstavy
4. Publikování ukázek ze sbírkových knih – např. modlitby na každý týden, ukázky z poezie, beletrie včetně překladů
5. Jmenovitý elektronický katalog sbírky dostupný přes web

Výzkum

Při zpracovávání evidence sbírky shromáždit informace, které sbírka o sobě sděluje a jejich zpracování dle rozvrhu výzkumného projektu. Výstupem budou jednotlivé studie, články, menší výstavy a vytvoření monografie (sborníku) a katalogu sbírky.

Postupné datování dosud nedatovaných tisků.

Tipy na pořízení

Zeman, Josef: Pedopatologický slovníček

Zeman, Josef: Svět nevidomých

Dizertační práce o Zdenkovi Rykrovi

Systematická evidence - návrh

Sjednocení názvosloví

Oficiální názvosloví musí vyjít z používaného systému evidence sbírky, u nás tedy jednak z CES a jednak z Bachu.

Podsbírka – větší skupina předmětů evidovaná v CES (pouze šest), např. knihy, výtvarné umění...

Skupina – členění podsbírky na základní skupiny předmětů podle určitého druhu, každá podsbírka vyžaduje trochu jiný přístup (např. u podsbírky knihy jsou to rukopisy a tisky)

Podskupina – další členění skupiny podle klíčových oblastí našeho zájmu, (např. knihy-tisky-**osobnosti**), zde již můžeme užívat i pojmu fond, u podskupin je důležité dodržovat podobné členění napříč podsbírkami, aby nedošlo k tomu, že v jednom případě budou osobnosti jako podskupina a v jednom jako skupina!

Tato tři členění bych promítl do inventárního čísla.

Podskupina II. úrovně – řešil jsem problém dalšího členění podskupin, Bach již další členění neumožňuje, a tak se v evidenci musí rozšiřovat údaj v poli „podskupina“, proto jsem si zavedl pojem „podskupina II. úrovně“ (např. osobnosti –I.úroveň – Hermann Ignát II. úroveň), tuto úroveň bych do inventárního čísla nepromítal, z pohledu knih zde totiž bude docházet k nejčastějším přesunům.

Konstrukce inventárních čísel

Při práci se sbírkou knih jsem se pokoušel vygenerovat možný způsob tvorby inventárních čísel.

mmch_	K, G...	I, II...	1,2,3..._	1,,2,3...
označení muzea	podsbírka	skupina	podskupina I.úrovně	poř.číslo předmětu

např.:

mmch_KI14_150

= Městské muzeum Chotěboř, sbírka knih, tisky, periodika, poř.č. v rámci periodik 150

Označení podsbírek

Geologická	G	(v případě změny Příroda P)
Historická	H	
Numismatická	N	
Výtvarné umění	V	(je možné U, ale tam by se to pletlo se starým značením)
Knihy	K	

Písemnosti a tisky D (odvozeno z dokumentačního oddělení, pokud bude založena podsbírka přírodnin, pak by P bylo vhodnější tam)

Dramaturgie výstav do roku 2025

Výstavní program připraven do roku 2025, jistota prostor ovšem maximálně do roku 2022.

Vzhledem k nedostatku prostor je třeba expozici koncipovat následovně:

1. část sezónních výstav - arkádová chodba (výstavy zapůjčené a vycházející z dramaturgického plánu)
2. barokní sál jako výstavní prostor
3. část určená pro výstavu sbírek - sbírky se nám sotva vejdu do depozitářů, je třeba je více využívat v expozici, více je zviditelňovat

Zvýrazněné jsou výstavy již určené, dále je určitá vize, s níž se teprve bude pracovat.

	2019	2020	2021
Název roku	Chotěboř – Město stromů	Chotěboř – Město cest a na cestě	Chotěboř – Město vody
Hlavní výstava	Tajemný život stromu	Cesta Liběcká	Z moře do Doubravky
Druhá jarní	Řezbáři, nábytek...	Chotěbořský kříž	Člověk poutník
Druhá letní	Jindřich Prucha – stromy a rodina	Zdenek Rykr – z Chotěboře do Evropy	
Druhá podzimní	Chotěbořský kříž	Člověk poutník	Město v zrcadle
Vánoční	Vánoce v lese	Biblické vánoce - Putování Tří králů	Vánoce v roce 2121
Muzeum odkazu	Výročí okresu na náměstí	Cesta Liběcká, 100 let skautingu, Člověk poutník	
Muzeum umění	Jindřich Prucha Řezbáři	Zdenek Rykr	
Muzeum krajiny	Hlavní výstava, Chotěbořský kříž	Cesta Liběcká	
Muzeum transcende nce	Chotěbořský kříž	Biblické vánoce, Člověk poutník	

	2022	2023	2024
Název roku	Chotěboř – Dýchající město	Chotěboř – Město půdy	Chotěboř – Město knihy
Hlavní výstava	Zátiší a zákoutí	Po čem to šlapeme	Knihovny a knihy
Druhá jarní	Ptačí svět	Archeologie	Herrmannovy legrácky
Druhá letní	Zátiší		Jindřich Prucha – válka a smrt
Druhá podzimní	Modlitba	Tajemství starých půd	Chotěbořská kniha
Vánoční	Andělské vánoce	Vánoce mezi brouky	
Muzeum odkazu	430 let Komenského	Archeologie	170 let Herrmann, 110 let smrt Prucha, Knihovny a knihy
Muzeum umění	Zátiší		Jindřich Prucha – válka a smrt
Muzeum krajiny	Zátiší a zákoutí, Ptačí svět	Po čem to šlapeme	
Muzeum transcende nce	Modlitba	Po čem to šlapeme	

	2025		
Název roku	Rok Města Chotěboře		
Hlavní výstava	Chotěboř nejchotěbořovatější		
Druhá jarní	Chotěbořská kniha		
Druhá letní	Město v obraze		
Druhá podzimní	145 let muzea		

Vánoční			
Muzeum odkazu			
Muzeum umění			
Muzeum krajiny			
Muzeum transcende nce			

Stručné náměty výstav

Tajemný život stromu – 2019

Putování krajinou Chotěboře začínáme stromem. Strom totiž symbolizuje život, stavbu světa, je posvátným prvkem krajiny již od dávných dob.

Výstava cílí na širokou veřejnost, obzvláště na rodiny s dětmi a pamětníky.

Návštěvníkům přiblížíme strom jako přírodovědný prvek, strom jako symbol života, strom jako orientační prvek, duchovní rozměr stromu, význam pro hospodářství a kulturu a historii stromu v Chotěboři.

Výstava bude tvořena těmito částmi (rozděleno podle prostor):

Barokní sál:

1. pohádková říše stromu – velký model stromu, k němuž povede kořenové bludiště (tunely z kartonu), do dutiny stromu budou moci vstoupit pouze děti, uvnitř stromu pohádková říše (loutky a kouzelné předměty), zvenku stromu konstrukce, která umožní po stromě lézt
2. strom života – převážně stěny, genealogie, využijeme budovy zámku a rodiny Dobřenských, ukážeme další chotěbořské rody
3. Chotěbořský strom – opět převážně kolem stěn, zejména pro pamětníky a občany města – památné stromy, zalesnění Chotěboře, vývoj náměstí

Sál se zelenými kamny:

1. Přírodověda stromu – druhy stromů, druhy dřev, ukázky plodů, život stromu od semínka, výukové materiály

Sál se zámeckými kamny:

1. Strom = dřevo – místo v kultuře (jsme obklopeni dřevem), ale stále ho ubývá (nábytek, doprava, nástroje, topivo, papír...)
2. Co ukrývá dřevo – tajemství muzejních skříní, bude se moci otevírat a bude se hledat největší poklad Chotěboře.

doprovodný program: komentovaná procházka parkem, výsadba stromu, Lenka Dolanová a Kravín, sběr fotografií stromů od obyvatel (současné stromy a stromy, které již neexistují), herbáře stromů, přednáška genealoga, posed umístít na náměstí

Jindřich Prucha – stromy a rodina - 2019

Galerijní výstava. Výstava jedné ze stěžejních výtvarných sbírek našeho muzea. Jindřich Prucha byl krajinář, nevyhnul se stromům. Pokusíme se zapůjčit jeho obrazy stromů z Čáslavi.

Zároveň za pomoci našich sbírek vytvoříme malý strom života Jindřicha Pruchy – autoportrét, kresba sestry, portrét maminky..., talíře...

Chotěbořský kříž – 2019 - 2020

Sakrální význam stromu a dřeva. Kříž je stylizovaný strom, původní kříž byl ze dřeva, dřevo se tak stalo symbolem, hmotným nositelem symbolu evropské kultury.

Zaměříme se na kříže v Chotěboři (v krajině), v našich sbírkách a ve městě (od občanů). Kříže spojíme s jejich příběhy, vlastně s touhami, které vyjadřují.

Kříž a jeho duchovní rozměr přiblížíme i pomocí zážitků:

1. Skákání panáka bez hlavy (kříže, doskočíme na vrchol a musíme udělat obrat)
2. Ulehnutí na kříž a pod kříž – přijetí tíhy kříže, závazku, ale zároveň i gesto rozpažených paží: přijímám svět, otevírám se mu, kříž je symbolem lásky

Protože kříže byly zároveň orientačními prvky při cestách, přejde tato výstava do následujícího roku.

V rámci výstavy možnost si vyrobit dřevěný křížek.

Cesta Liběcká (Město na cestě) – 2020

Naše město vzniklo díky obchodní cestě spojující Prahu s Moravou, resp. na spojnici mezi dvěma těmito cestami. Nikdy nebylo cílem, ale průchozím bodem. Je tomu tak i dnes, i když dnes již Chotěboř stojí mimo hlavní trasy. Celou sezónu se proto budeme zajímat o tento fenomén „bytí na cestě“.

Hlavní výstava přiblíží hlavní cesty z historického pohledu – cestu Liběckou, spojnici, dotkneme se i Haberské, ukážeme, jak se vyvíjelo město při cestě (náměstí, hlavní ulice, ale třeba i zmírňování stoupání, snaha napojit město na železnici), dále ukážeme zbytky cest v krajině, doplníme historií dopravních prostředků.

Připomeneme významné osobnosti, které tudy prošly.

Zdenek Rykr – z Chotěboře do Evropy

Hlavní galerijní výstava sezóny 2020, celý rok věnovaný této osobnosti, spolupráce s galerií Havlíčkův Brod. Přiblížíme si Rykra jako cestovatele, jako poutníka – po Evropě i v umění.

Člověk poutník

Duchovní rozměr putování. Člověk putuje, stále směřuje k horizontu. V duchovním rozměru zdůrazníme význam **regio** jako **směřování**. Tajemné a méně známé cesty. Poutní místa v okolí, poutě ke svaté Anně. Vycházky do okolí – Obolecký les, Přehrada, za svatou Annu...

Putování Tří králů

Vánoční výstava si tentokrát bude všímat cesty Tří králů do Betléma. Návštěvníci půjdou spolu s nimi za Hvězdou, navštíví Heroda a Písmo je nakonec zavede přímo k jesličkám.

Z moře do Doubravky

Řeka Doubrava, ústřední krajinný prvek u Chotěboře, údolí, které láká, zároveň nás napojuje na celý svět – přes Labe do moře a do oceánu. Výstava půjde opačným směrem, od ústí, k prameni. Přírodovědná část bude orientována na vodu v krajině, na krajinu řeky, ryby, botaniku. Poznávání života v řece a okolí. Jak vypadá Doubravka dnes.

Druhá úroveň půjde vývojově od „křídového moře“ k současné říčce. Zúžitkujeme tak i geologickou sbírku. Jsme na dně moře, vyšli jsme z vody.

Výhled: jak hospodařit s vodou – přehrady, meliorace apod.

Vlastivědná – staré a současné rybníky a vodní toky u Chotěboře a v Chotěboři.

Město v zrcadle

Na hladině se svět zrcadlí, jakoby hladina rybníka, tůň zprostředkovávala pohled na svět naruby a seshora.

Další z duchovně orientovaných výstav – zrcadlení – co se v nás zrcadlí a jak se zrcadlíme my (co je vidět v tůni Chotěboře), duše jako zrcadlo. Výstavně budou využita sbírková zrcadla, kamkoliv návštěvník půjde, uvidí odrazy a v těch odrazech vždy i sám sebe.

Vánoce v roce 2121

Fantazijní vánoce. Jak budou vypadat vánoce za 100 let? Několik obrazů – vánoce zůstanou tradiční, anebo naprosto jiné, anebo žádné. Možnost i tvorby vlastních vizí.

Možné obrazy: vánoce ve vesmíru, vánoce na pusté planetě, vánoce uprostřed přírody...

Zátíší a zákoutí – 2022

Z krajiny vybereme místa, kde člověk odpočívá a kde se zklidňuje čas, malebná zákoutí, kde je čas dýchat čerstvý vzduch. Jak člověk buduje taková místa v krajině, kde všude byly, zahradní

architektura i zátiší v domácnostech. Vlastivědně orientováno právě na tradiční místa odpočinku v Chotěboři a okolí. Kde jsou lavičky, jak to u nich vypadá. Kde by lidé chtěli lavičky dnes apod. Z hlediska sbírek budeme těžit ze sbírky nábytku.

Ptačí svět

Vzduch je domovem ptáků. Vymodelujeme ptačí říši, pohádkovou pro děti, přírodovědnou pro starší. Zobrazení ptáků ve sbírkách muzea (na truhlách např.), modely ptáků, ptáci našich zahrad. Hnízda, ptačí budky. Eventuálně domluva s některým z chovatelů, že bychom vystavili i živé ptáky ve voliérách.

Zátiší

Galerijní výstava s tématem zátiší, vzduch, vítr.

Modlitba

Vzduch je plný tužeb a přání lidí. Proto modlitba, slova vyřčená odcházejí vzduchem výše. Vystavíme modlitební knížky a modlitební náčiní ze sbírek. Připomeneme i budhistické modlitby – válečky, vlaječky. Budou se skládat vlaštovky a psát na ně přání.

Andělské vánoce

Vánoční výstava zaměřená na postavy andělů – bytostí vzduchu.

Ponorka času (Raketa času)

Stručný námět stálé expozice, jak jsme o něm hovořili.

Průchod dějinami Chotěboře za pomoci ponoření se do proudu času. Návštěvníci vstoupí do “ponorky (rakety)” a proplouvají dějinami. Základní kulisa je řídicí centrum ponorky.

V něm zabudované výstavní prostředky (vitríny apod.) pracující pomocí mechaniky i moderních technologiích.

Vždy několik úrovní pro různé věkové kategorie postavených prostě na tom “kam kdo dosáhne”, malé děti půjdou přirozeně po spodních částech, které jim budou uzpůsobeny.

Ponorka se zároveň bude rovněž měnit a to skrze materiál, z něhož bude vyrobena a který bude sám navádět k určité době.

Začneme v pravěku - křídové moře, geologie, trilobiti..., ponorka z kamene.

Následovat bude dřevěná konstrukce, železná a plastová.

Postup od minulého k vizi budoucnosti. Proměna kultury, člověka i krajiny.

Základní korpus by zůstával stejný, ale mohly by se proměňovat vystavené předměty.

V některých místech by se dalo z ponorky i vystoupit do “volného moře času”, to bychom pak mohli tvořit vždy naprosto nově, aby stálá expozice nezevšedněla ani místním.

Finančně náročné (rozpočet nemáme), nutnost spolupráce s výtvarníkem a architektem a s dodavatelem.

Návrhy publikací

Rozpracované publikace

V současné době máme rozpracované dvě publikace. Jde o zatím nesourodé texty k Františku Slámovi a téměř hotový článek „Chotěboř barokní“. Jsou zpracovány i některé texty k Dobřenským do uvažovaného zvláštního čísla Čmeláka.

Větší práce začaté, plánované nebo ke zvážení

Tiché století

Pohled na komplikované 20. stol., na dobu, z níž bezprostředně rosteme. Pohled zprostředkovaný třemi (možná čtyřmi) osudy zajímavých osobností Chotěboře.

František Sláma – 19. století jako brána k následujícímu, život bez pochyb, před předělem

Zdenek Rykr (možná) – cesta na předělu

Pavel Křivský – k výšinám a novému světu

Jaroslav Tichý – život ve stínu

Zpracovává Michal Rozhoň

Muzejní knihovna

Komplexní zpracování muzejní knihovny a její historie. Publikace monografického typu i katalogového, případně řada studií a článků. Historie knihovny, knihovnické kultury muzea, jednotlivé fondy, jednotlivé svazky, knihovny ukryté v muzejní knihovně.

Zpracovává Michal Rozhoň

Katalog Zdenka Rykra

Podrobný katalog sbírky našeho muzea, především výtvarného umění, historie sbírky a jednotlivých obrazů a předmětů, zhodnocení sbírky, výklady jednotlivých děl, Zdenek Rykr a Chotěboř.

Zpracovává Pavla Benešová.

Katalog Jindřicha Pruchy

Totéž ovšem ve vztahu k Jindřichu Pruchovi. Zpracovává Pavla Benešová.

Nové dějiny Chotěboře

Nové zpracování dějin Chotěboře bez tendenčních výkladů a manipulací. Ke zvážení. Šlo by o velice časově náročný projekt, je to ale zároveň historické poslání našeho muzea, kterému se nemůžeme vyhýbat.

Variantou je zpracování v podobě „Chotěbořské vlastivědy“, tedy rozčlenit celou práci tematicky do několika samostatných svazků: Historie, Umění, Literatura, Hudba, Zvyky...

Uvažované články a studie

1. Otec Jirásek (vychází z pozůstalosti F. Slámy, ale nevztahuje se k němu přímo) (Michal Rozhoň)
2. Knihovna Josefa Chadrabý (Michal Rozhoň)
3. Zdeněk Sejček a Jindřich Prucha (Jiří Málek)
4. Stavitel Kruml

Redakční plán Chotěbořského Čmeláka 2019

1/2019

Hlavní téma – Muzeum krajiny J.V.Neudoerfla (březen) – poslání, závazek, sbírky, sběr fotografií stromů, článek o zmizelých stromech.

Knihovna – ze starých tisků, restaurování, datace, přiblížení jednoho konkrétního svazku (zrestaurovaný herbář)

Mozaika

2/2019

Hlavní téma – Muzeum umění Zdenka Rykra (červenec) - poslání, závazek, sbírky, z nejnovějších přírůstků – ukázky článků, co se děje s Rykrem.

Knihovna – fond Zdenka Rykra, ukázky textů

Mozaika – Okres chotěbořský

3/2019

Hlavní téma – Muzeum transcendence J.A.Komenského (říjen) - poslání, závazek, sbírky, Žižkův strom, posvátné stromy

Chotěbořské gymnázium

Knihovna – z filozofické literatury

Mozaika – 17.listopad !

4/2019

Hlavní téma – Muzeum odkazu Františka Palackého (prosinec) - poslání, závazek, sbírky

Knihovna – knihy o dějinách

Mozaika

Výzkumné projekty

Tiché století

Zpracovává: Michal Rozhoň

Zpracování životních osudů Františka Slámy, Pavla Křivského a Jaroslava Tichého jako určitých typů odpovědí na životní otázky a smysl života, jak je přinášelo 20. století. Co bylo základní motivací života těchto tří osobností (základní úkol), a jak jej dosahovali. Dá se odhalit, v čem byla jejich odpověď chotěbořská?

Druhým cílem je prosté podání biografie těchto osobností, ovšem interpretované, a třetím pak ohled sbírkotvorný.

K danému tématu se zvažuje přidat ještě Zdenek Rykr.

Projekt vychází z původních třech dílčích projektů – Pavel Křivský (2012), Jaroslav Tichý (2013) – výzkum s cílem vytvořit vlastivědnou výstavu, František Sláma (od roku 2017) – zde s cílem zpracování výjimečného pramene, Rodinné kroniky.

Zpracování projektu je opožděno z důvodu jiných naléhavějších činností v muzeu.

V roce 2019 předpokládáno:

1. Zpracování textů k Františku Slámovi – politická, právnícká a literární činnost
2. Podniknutí jedné výzkumné cesty do Opavského zemského archivu (František Sláma)
3. Studium v Památníku národního písemnictví (Pavel Křivský)

Výstupy:

1. Dílčí články a studie
2. Možnost výstavy
3. Přednáška
4. Monografie

Historie muzejních knihoven

Zpracovává: Michal Rozhoň

Komplexní a hloubkový průzkum sbírkové a příruční knihovny našeho muzea v kontextu s vývojem jiných muzejních knihoven. Cílem je zhodnocení sbírky, katalogizace, vytvoření evidence v II. Stupni a vytvoření plánu péče o sbírku.

Literární část se bude skládat z těchto částí:

3. Historie knihovny z hlediska obsahu, uložení
4. Exkurzy k jednotlivým knihovnám zahrnutých v našem fondu
5. Rozbor a představení hlavních skupin a podskupin podsbírkou
6. Studie k jednotlivým vybraným exemplářům

Pro rok 2019 je předpokládáno evidenční zpracování sbírky, její reorganizace a klíčování a postupné studium. Bude nutné studium v SOkA Havlíčkův Brod.

Výstupy:

1. Systematická evidence podsbírk
2. Dílčí katalogy jako pomůcky pro badatele
3. Dílčí články a studie
4. Možnost řady menších výstav
5. monografie

Další projekty

Bez základního vysvětlení jmenuji další projekty, o nichž uvažují kolegové, nebo na nichž již začínají pracovat:

1. katalogizace sbírky Zdenka Rykra – Pavla Benešová
2. katalogizace sbírky Jindřicha Pruchy – Pavla Benešová
3. společný projekt s gymnáziem – Paměť I.s.v. a Paměť 1968, zatím se nedaří gymnáziu skutečně zahájit